sjezdu v prosinci 1989 se strana omluvila za některé předchozí chyby, jak však ukázal pozdější vývoj, v mentalitě dominantní části členstva se tyto omluvy neprojevily. Nedošlo ke změně názvu ani k rozpuštění strany (ať již vnitřním rozhodnutím nebo vnějším zásahem) (Fiala a kol., 1999: 97–98).

Dne 31. března 1990 byla založena jako Komunistická strana Čech a Moravy jako územní organizace KSČ v České republice, aby se vyrovnal nepoměr způsobený dlouhodobou existencí Komunistické strany Slovenska (KSS). S ohledem na slovenské emancipační snahy docházelo k rozvolňování federální KSČ. Ta byla na podzim 1990 přeměněna na federaci KSČM (která byla jako samostatná strana registrována 28. listopadu 1990) a KSS se zkratkou KSČS. Slovenská KSS doplnila svůj název o část Strana demokratické levice (SDL) a krátce nato začala užívat výhradně tento název. KSČS se postupně stala pouze formálním svazkem, a proto bylo rozhodnuto o jejím zániku (z rejstříku byla vymazána v roce 1992) (Mareš, 2008: 291).

KSČM se v prvních letech po pádu komunismu potýkala s vlnou reformních pokusů, které však vesměs skončily neúspěšně, stejně jako samostatné působení reformních skupinek po jejich odchodu v nových stranách. Dogmatický charakter strany potvrdilo i vnitrostranické referendum o jejím názvu v roce 1991, kdy se proti změně vyslovily tři čtvrtiny členů. Po neúspěchu reformního předsedy Jiřího Svobody, zvoleného do čela KSČM v roce 1990, jej v roce 1993 nahradil ve funkci Miroslav Grebeníček (Fiala a kol., 1999: 124–125). Pod jeho vedením se strana etablovala v českém politickém spektru a její pozici nebyly schopny v devadesátých letech narušit ani skupinky reformních demokratických socialistů, ani stalinistické a jiné dogmatické formace „zleva".

Komunistická strana Čech a Moravy potvrdila svoji pozici i volebními zisky. Již jako součást KSČ se umístila ve volbách do Federálního shromáždění (13,48 % do SL FS, 13,80 % do SN FS) i do České národní rady (13,24 %) na druhém místě, přičemž absolutní počet hlasů 997 919 do Sněmovny národů představuje nejvyšší absolutní (nikoliv procentuální) zisk pro komunistickou stranu v polistopadovém období vůbec. Společenské i vnitrostranické antikomunistické turbulence se KSČM v roce 1992 snažila tlumit vytvořením koalice Levý blok, která se umístila opět na druhém místě a do ČNR získala 14,05 % hlasů. V roce 1996 se sice zisk KSČM ve volbách do PS PČR snížil a strana se propadla na třetí místo za ČSSD, nicméně díky 10,33 % hlasů razantně zvítězila nad reformistickými odštěpeneckými rivaly z Levého bloku (1,40 %) a Strany demokratické levice (0,13 %), dogmatická Strana československých komunistů ani nezaplatila kauce a nekandidovala. V roce 1998 KSČM obdržela 11,03 % hlasů a následně se Grebeníčkovo vedení prosadilo i na sjezdu ve Žďáru nad Sázavou v roce 1999 (Fiala a kol., 1999: 136–137).

Neobolševické vedení KSČM získalo v devadesátých letech postupně oporu i v mládežnické organizaci Komunistický svaz mládeže a několika dalších stranických satelitních organizacích. KSČM však v politickém spektru zůstávala izolována, což zdůraznilo i tzv. hradecké usnesení ČSSD z roku 1993 a na ně navazující bohumínské usnesení ČSSD z roku 1995, v nichž si ČSSD zapověděla spolupráci s KSČM i dalšími extremistickými stranami (Mareš, 2008: 299).

Vedle KSČM a odštěpeneckých skupin se v devadesátých letech vytvořily i organizace a struktury méně významných komunistických proudů, především trockistických. Poté, co neuspěl sjednocující projekt trockistické a anarchistické radikální levice s názvem Levá alternativa, působily tyto trockistické skupinky na nestranické bázi a lavírovaly mezi podmíněnou podporou KSČM a ČSSD (Bastl, 2001: 108).

Na prahu první dekády tak vstupovala jako dominantní síla krajní levice KSČM, disponující sice ubývající, ale stále na české poměry nejsilnější členskou základnou a poměrně disciplinovaným voličstvem. Ke KSČM bylo připoutáno množství satelitních organizací, které byly personálně propojeny se stranickou základnou. Vedle KSČM se vytvořila i různá dogmatičtější uskupení, přičemž s některými z nich na regionální bázi spolupracovali i členové KSČM. Naopak rezervovaný byl postoj k demokratickým socialistickým odštěpencům, kteří od roku 1998 působili hlavně ve Straně demokratického socialismu (SDS). Trockistické skupiny se pokoušely entristickou taktikou podchytit radikálně levicovou mládež a současně spolupracovat i s mládežnickými marxisticko-leninskými organizacemi. Další komunistické proudy neměly větší význam.

1.2 Vývoj

1.2.1 Komunistická strana Čech a Moravy

KSČM vstupovala do první dekády nového tisíciletí jako strana se silnou členskou základnou – k lednu 2000 působilo v 5 276 základních organizacích 128 346 členů (Balín, 2000: 1) –, disciplinovanými voliči a s vedením se silným mandátem, které získalo na sjezdu ve Ždáru nad Sázavou, který se konal ve dnech 4.–5. prosince 1999. KSČM na něm zdůraznila svůj protikapitalistický charakter a podrobila paušální kritice polistopadový vývoj. Do čela strany

sjezd potvrdil Miroslava Grebeníčka a schválil několik důležitých dokumentů, především „KSČM na přelomu tisíciletí" a „Program obnovy" (KSČM, 2000)[2].

Strana se v období tzv. opoziční smlouvy mohla profilovat v opozici vůči levicovému rivalovi z ČSSD, jehož vláda závisela na toleranci občanských demokratů. KSČM si přitom udržovala kritický odstup od dalších anti-opozičně-smluvních subjektů, které se naopak vůči ní stavěly z antikomunistických pozic (projevilo se to např. rezervovaným postojem KSČM k oběma stranám sporu v období tzv. televizní krize na přelomu let 2000–2001).

KSČM se v roce 1999 zapojila do silné kampaně proti zásahům NATO v Jugoslávii, která přímo navazovala na předchozí kampaň proti vstupu České republiky do této organizace. V roce 2000 se podílela i na protestech proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze, a to především demonstrací 23. září 2000[3]. Zahraničně-politickou agendu využívala intenzivně i v dalším období, samozřejmě vedle stabilní kritiky establishmentu.

První polovinu první dekády lze přitom označit za jistotu „zlatou procentuální éru" KSČM, protože v ní strana dosahovala největších procentuálních zisků. V roce 2000 zaznamenala KSČM úspěch v prvních krajských volbách, když získala 21,14 % hlasů (ČSSD pouze 14,66 %) a 161 mandátů. Vzhledem ke špatnému výsledku ČSSD, a naopak úspěchům Čtyřkoalice a ODS však tento zisk neumožnil průnik do exekutivní sféry.

Doposud nejúspěšnější procentuální[4] komunistický výsledek v parlamentních volbách se KSČM podařilo docílit ve volbách do PS PČR v roce 2002. Obdržela 18,51 % hlasů (882 653 absolutně) a získala 41 mandátů, což znamenalo třetí místo za vítěznou ČSSD a druhou ODS[5]. Komunisté sice početně mohli vytvořit vládu s ČSSD, ta však setrvávala na Bohumínském

2 Zajímavé hodnocení žďárského sjezdu prezentoval s odstupem více než deseti let reformní komunista Jiří Dolejš, který zdůraznil obměnu a omlazení vedení na tomto sjezdu a dále uvedl: „Předseda Grebeníček se tehdy jasně hlásil k nedogmatickému marxismu, vymezil se vůči staromilcům ve straně (zakročil např. rázně proti marx-leninskému časopisu *Dialog: otázky, odpovědi*) a označil převzetí sovětského modelu po roce 1948 za základ budoucích problémů. Žďárský sjezd nebyl zlomový, ale mnohými byl tehdy vnímán jako sjezd nové naděje." (Dolejš, 2010: 41–42).

3 Jednalo se tedy o jinou demonstraci, než byla známá dne 26. 9., při níž došlo k masivnímu násilí ze strany anarchistického Black Blocku.

4 Nikoliv však absolutní, ten docílila KSČ v roce 1990.

5 Lubomír Vacek, předseda Klubu sociologů a psychologů při KSČM, hodnotil příčiny úspěchu následovně: „Vzestup KSČM má více příčin. Nejde jen o momentální sympatie stovek tisíc občanů s komunisty, o relativní stabilitu jejich vztahu k socialistickým idejím a cílům, ale jde o hlubší příčiny: o celkový obraz strany v očích lidí, o volební program KSČM, ale také o vlastní zkušenosti s politikou KSČM, s jejími současnými představiteli, a hlavně o hluboké sociální cítění podstatné části české populace." (Vacek, 2002: 6).

usnesení a upřednostnila koalici s těsnou většinou ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU (kterou preferoval i tehdejší mediální mainstream).

Komunisté proto mohli pokračovat v razantní protivládní politice. Na počátku roku 2003 přitom došlo k jejich nečekanému zatažení do zásadního politického procesu, a sice volby prezidenta České republiky. Poté, co sociální demokraté nebyli schopni uskutečnit konzistentní strategii na prosazení svého kandidáta, podpořila část komunistů v tajné volbě Václava Klause. S komunisty přitom vyjednávali všichni kandidáti s výjimkou senátorky Moserové (Drda, Dudek, 2006: 106).

V roce 2003 jako jediná strana se zastoupením ve sněmovně doporučila KSČM svým stoupencům hlasovat v referendu proti vstupu České republiky do EU, i když ve vedení strany nebyly názory na tuto otázku jednotné (část reformistů byla pro vstup). Jak ale uvádí jeden z podporovatelů vstupu Jiří Dolejš, strana sice nedoporučila „svým voličům ANO, ale jasně prohlásila, že dlouhodobě je pro socializující evropskou integraci, a to i v podobě EU. Z 3,4 milionu volících, kteří v roce 2003 hlasovali pro vstup do EU, bylo nakonec cca 200 tisíc voličů KSČM" (Dolejš, 2010: 130–131).

Ve dnech 15.–16. května 2004 se v Českých Budějovicích konal VI. sjezd KSČM, kde se předsedou opět stal Miroslav Grebeníček. Na následujícím zasedání ÚV KSČM byli místopředsedy zvoleni Jiří Dolejš, Václav Exner, Karel Klimša, Vojtěch Filip a František Toman (KSČM, 2010). S touto sestavou pak strana naposledy dominovala volebním ziskům levice v České republice a využila nespokojenosti se Špidlovou vládou.

Ve volbách do Evropského parlamentu ve dnech 11. a 12. června 2004 získala KSČM 20,26 % hlasů (472 862) a šest mandátů, což znamenalo druhé místo za ODS, zatímco ČSSD zcela propadla. Klub v Evropském parlamentu se následně stal jednou z důležitých opor reformistů, mimo jiné díky přítomnosti Miloslava Ransdorfa. Ve volbách do EP uspěl i Vladimír Remek (první československý kosmonaut), který se stal jednou z důležitých propagačních ikon strany.

Další úspěch přinesly komunistům krajské volby, které se uskutečnily 5.–6. listopadu 2004. KSČM obdržela 19,48 % hlasů a 157 mandátů a obsadila druhé místo za vítěznou ODS. S ohledem na masivní úspěch občanských demokratů a opětovně slabé zisky ČSSD se nepodařilo uskutečnit možnou komunisticko-sociálně-demokratickou spolupráci na krajské úrovni (a to ani v Ústeckém kraji, který v tomto směru před volbami vypadal pro komunisty nadějně). V senátních volbách, které jsou pro KSČM tradičně neúspěšné, se však zdařila některé jednání o vzájemné podpoře KSČM-ČSSD ve druhém kole voleb, i když nakonec neměla dostatečný voličský efekt (Dolejš, 2004: 3).

KSČM procházela úspěšným obdobím, přesto došlo k nečekané změně v jejím čele. Dne 1. října 2005 byl novým předsedou zvolen Vojtěch Filip. Miroslav Grebeníček z funkce odstoupil kvůli neshodám ve vedení strany. Zvolení Filipa bylo interpretováno jako posun k veřejně přijatelnější image KSČM, nicméně toto očekávání zůstalo nenaplněno (Mareš, 2008: 292).

Filip byl zvolen v době, kdy do závěrečné fáze své existence vstupovala vláda ČSSD s KDU-ČSL a US-DEU, jejíž vnitřní spolupráce byla – zvláště po aféře s bytem Stanislava Grosse (v níž sehrál významnou roli tehdejší lidovec Miroslav Kalousek) – výrazně narušena. S novým předsedou vlády Jiřím Paroubkem, který do funkce nastoupil v roce 2005, se sociální demokraté odhodlali k výraznější spolupráci s komunisty na parlamentní půdě. Společně prosadili několik zákonů. Tuto symbiózu však bývalý předseda strany Grebeníček na počátku roku 2006 kritizoval (Mareš, 2008: 292), přesto ale byla uskutečňována až do voleb.

Naděje na pokračovaní spolupráce na levici (např. ve formě podpory menšinové vládě ČSSD) ale zůstaly nenaplněny. Volby v roce 2006 přitom přinesly KSČM absolutní i relativní pokles hlasů. Získala 12,81 % hlasů (685 328) a pouze 26 mandátů. S ohledem na vysoký zisk ČSSD však tento výsledek znamenal, že se vytvořila tzv. patová situace 100 na 100 (myšlen je poměr sil ve sněmovně), kdy vítězná ODS nebyla schopna získat spolu s KDU-ČSL a Stranou zelených většinu. Zelení přitom spolupráci s ČSSD a komunisty odmítli.

Do diskusí o vládě byli nečekaně – a bez výrazného vlastního přičinění – zapojeni komunisté poté, co v létě 2006 nastínil Miroslav Kalousek z KDU-ČSL možnost menšinové vlády lidovců a sociálních demokratů podporované od KSČM, nicméně tato iniciativa byla po razantním odporu ze strany některých místních lidoveckých organizací odmítnuta (Havlík, 2010: 16).

Když na počátku roku 2007 vznikla díky přeběhlíkům z ČSSD Topolánkova vláda, KSČM ji pochopitelně nepodpořila a začala se soustředit na opoziční politiku. Komunisté se zaměřili jednak na tradiční kritiku vlády v socioekonomických otázkách a obranu před antikomunismem, jednak na tehdy žhavé téma výstavby americké raketové základny na českém území.

Jejich vlastní strana byla zasažena problémem, který se týkal prodeje sídla KSČM na ulici Politických vězňů v Praze. K tomu se strana zavázala v roce 2005. Budovu měla odprodat italské firmě Poste Re. Prodej si však rozmyslela, což vyvolalo soudní spor. Kvůli této aféře odstoupil koncem roku 2006 z funkce místopředsedy Václav Exner. Soudní spor ohledně této věci se táhne do současnosti a není definitivně dořešen. Podle posledního známého rozhodnutí z prosince 2010 má KSČM zaplatit za zrušení smlouvy 40 milionů korun, hodlá se však soudit dále (Šulcová, 2010).

V prezidentských volbách v roce 2008 nejprve komunističtí poslanci podporovali Jana Švejnara (který měl podporu sociálních demokratů i menších koaličních stran), v posledním kole se však zdrželi hlasování. Ve druhém kole postavili překvapivou vlastní kandidátku, tehdejší europoslankyni Janu Bobošíkovou[6] (v tu dobu členku strany Politika 21). Ta však ještě před prvním kolem druhé volby odstoupila s tím, že pro ni nebyla vyjednána dostatečná podpora. Následovala opětovná podpora Švejnarovi v prvních dvou kolech volby a zdržení se v posledním kole, které však vítězný kandidát Václav Klaus s ohledem na dostatečný počet hlasů odjinud nepotřeboval. (Havlík, 2010: 17)

Ve dnech 17.–18. května 2008 se uskutečnil VII. sjezd KSČM v Hradci Králové, který posílil reformní proud KSČM. Předsedou byl zvolen Vojtěch Filip a na dalším zasedání ústředního výboru byli za místopředsedy zvoleni Jiří Dolejš, Leo Luzar, Jiří Maštálka, Věra Žežulková, Jana Bystřická a Čeněk Milota (KSČM, 2010).

V krajských volbách v roce 2008 získala KSČM 15,03 % hlasů a 114 mandátů ve všech zastupitelstvech, což byl oproti předchozím volbám pokles. V těchto volbách však byla výrazným způsobem prolomena izolace KSČM, což se do té doby dělo pouze na komunální úrovni. Díky masivnímu úspěchu ČSSD se na regionální úrovni poprvé KSČM přímo podílela na vytváření krajských koalic.

V Moravskoslezském kraji vytvořila KSČM koalici s ČSSD a v Karlovarském kraji vytvořila koalici s ČSSD a Doktory za uzdravení společnosti. Ve třech krajích – Středočeském kraji, Moravskoslezském kraji a Kraji Vysočina – podpořila KSČM radu tvořenou ČSSD bez toho, aby byla sama na radě účastna, tímtéž způsobem podpořila v Libereckém kraji radu tvořenou ČSSD a Stranou pro otevřenou společnost (Švec, 2010: 200)[7].

Poslanci KSČM podpořili všechna hlasování o nedůvěře Topolánkově vládě, které iniciovala ČSSD, včetně toho, které znamenalo pád této vlády v březnu 2009. Na sestavování dočasné Fischerovi vlády komunisté podíl neměli a při hlasování o důvěře pro ni se komunističtí poslanci zdrželi (Havlík, 2010: 17). Relativním úspěchem, i když se zřetelným poklesem oproti roku 2004, skončily pro KSČM evropské volby v červnu 2009. Získala v nich 14,18 % hlasů a čtyři mandáty.

6 Bobošíková byla v roce 2004 zvolena do EP jako nezávislá kandidátka za politické hnutí Nezávislí, po zvolení však s ním již svázána nebyla. V EP působila jako nezařazená poslankyně známá svými euroskeptickými názory.

7 Politolog Švec přitom odmítá tyto rady označovat za menšinové koalice, protože při hlasování závisí na většinové podpoře všech zastupitelů (Švec, 2010: 199).

Zrušení předčasných voleb po rozsudku Ústavního soudu v roce 2009 stranu výrazněji nezasáhlo. Výraznější problém pro ni v září tohoto roku znamenala první větší „korupční aféra", spjatá s touto stranou, do níž se zapletl místopředseda strany a neformální vůdčí osobnost reformistů Jiří Dolejš. Reportér MF Dnes se skrytou identitou podnikatele v loterijní oblasti nabízel jeden milion korun různým politickým stranám, pokud zabrání novelizaci zákona o loteriích, podle níž by majitelé heren museli platit milion korun za každý nový automat. Dolejš a další místopředseda KSČM Čeněk Milota byli podle MF Dnes ochotni za uvedených podmínek peníze přijmout (IDnes, 2009).

Po zveřejnění aféry se Dolejš i Milota vzdali funkcí, mimo nich (bez vazby na aféru) odstoupila ze zdravotních důvodů i další místopředsedkyně Bystřická. Novými místopředsedy byli zvoleni Stanislav Grospič, Josef Skála a Miloslava Vostrá (Havlík, 2010: 18). Došlo tak k oslabení reformního křídla, protože Skála a Grospič jsou řazeni k dogmatikům (Holubec, 2010: 173). Dolejš však zůstal poslancem i kandidátem do voleb v roce 2010.

Před těmito volbami se (již opětovně) široce spekulovalo o možnosti vzniku vlády ČSSD s podporou KSČM, nakonec k tomu však k překvapivě nízkému (i když vítěznému) zisku ČSSD a propadu KSČM nedošlo. Komunisté získali nejmenší volební výsledek co do absolutního počtu hlasů (589 765) od roku 1990 (Havlík, 2010: 18), procentuálně dosáhli 11,27 % a získali 26 mandátů (stejně jako v roce 2006).

KSČM tedy nebyla schopna zabránit vzniku pravicové vlády ODS, VV a TOP 09 a stala se pochopitelně kritičkou reforem a skandálů, které byly s touto vládou spjaty. V létě roku 2010 byla strana oslabena, když z ní v severních Čechách vystoupil tehdejší senátor Vlastimil Balín (mandát mu v témže roce končil). V tomto regionu již dva roky předtím opustil stranu její někdejší senátor Jaroslav Doubrava, který se stal nejprve v roce 2008 zastupitelem a v roce 2010 senátorem za regionální uskupení Severočeši.cz.

KSČM byla přes řadu problémů i na počátku druhé dekády 21. století důležitou stranou českého stranicko-politického systému. Uvnitř KSČM probíhala po volebním neúspěchu omezená diskuse o jeho příčinách, strana se však nebyla schopna shodnout na jasném a společném stanovisku. Důvodem je vnitřní ideové rozštěpení v KSČM, kde lze vypozorovat tři hlavní proudy. Hlavní štěpení přitom probíhá na otázkách vztahu k názvu strany, k minulosti komunistického hnutí a k současné evropské integraci a specifiky ke Straně evropské levice (Mareš, 2005a: 134).

Prvním proudem jsou reformisté. Jejich představitelé sice celkově akceptují přínos komunistického hnutí a oceňují i řadu aspektů komunistického režimu v Československu, avšak kritizují excesy stalinismu a jiných komunistických totalitních režimů, případně i vybraná negativa komunistické éry na území Československa. V českém prostředí nahlíží pozitivně i na ideje pražského jara a komunismu s lidskou tváří. Oceňují také ekologickou politiku. Jsou ochotni připustit změnu názvu strany. Dosavadní evropskou integraci sice nahlíží kriticky, snaží se však o její změnu a využití k vlastním cílům. Podporují i členství KSČM ve Straně evropské levice[8] (PEL).

Významnou oporou reformistů se v první dekádě stalo Teoreticko-analytické pracoviště ÚV KSČM, které vydávalo i tímto směrem zaměřený teoretický časopis *Alternativy*. Jak již bylo uvedeno, jisté vůdčí role v tomto proudu se ujal Jiří Dolejš. V roce 2010 zformuloval svoje stanoviska v knize „Levice mezi minulostí a budoucností" (Dolejš, 2010). Důležitým centrem se stal i poslanecký klub v Evropském parlamentu, především díky přítomnosti Miloslava Ransdorfa a Jiřího Maštálky.

Protipól reformistů tvoří proud, který by bylo možné nazvat nejvhodněji jako dogmatický (Mareš, 2005a), i když se v mediálním, politickém i odborném diskurzu objevují další pojmy (stalinisté, nostalgici, konzervativní či ortodoxní proud apod.). Tito lidé odmítají kritické náhledy na komunistickou historii (kritizují pouze malou revolučnost a rozhodnost jeho představitelů v boji proti „kontrarevolučním tendencím"), včetně éry stalinismu a tzv. padesátých let. Odmítají i pražské jaro a oceňují invazi vojsk pěti států Varšavské smlouvy. Na rok 1989 nahlížejí jako na kontrarevoluční převrat. Razantně zavrhují změnu názvu strany. Odmítají soudobou evropskou integraci jako celek a negativně nahlíží na Stranu evropské levice, kterou vnímají jako příliš reformistickou. Jsou jim blízké dogmatické postoje Komunistické strany Řecka (Holubec, 2010: 171). Oporu má tento proud v několika významných lokálních a regionálních organizacích strany i v jejích satelitních organizacích, v Marxisticko-leninském odborném klubu KSČM a je propojen i s okruhem věrných čtenářů listu *Dialog: otázky a odpovědi*. Jeho jistou „mediální ikonou" se stala Marta Semelová (Roháč z Dubé, 2009).

Třetí proud je obtížně určitelný, protože se ideově nachází mezi dvěma výše jmenovanými. Pracovně jej lze nazvat jako neokomunistické pragmatiky, kteří se snaží balancovat mezi převážně dogmatickými náladami a postoji členské základny a části vedení a současně nezavdávat příčiny k odchodu reformistů a k antikomunistickým výpadům (které ji mohou poškodit v očích potenciálních voličů) anebo státní represi vůči straně. Tento proud reprezentoval po většinu svého působení ve funkci předsedy Miroslav Grebeníček (po

8 Ta vznikla v roce 2004, především z iniciativy reformně komunistických a radikálních socialistických stran. KSČM se v ní stala pouze pozorovatelem, nikoliv plnoprávným členem (Fiala, Mareš, Sokol, 2007: 156).

odchodu se přidal spíše k dogmatikům) a fakticky na něj navázal i Vojtěch Filip, i když usiloval o reformnější image (Mareš, 2005a: 135).

Jistý „návod" (byť prezentovaný se sarkastickým nadhledem) pro pragmatiky uvnitř KSČM se objevil v materiálu „Komunistické hnutí u nás už zase jednou za rozcestím", který se objevil koncem roku 2009. Jeho autor, píšící pod pseudonymem Jan Roháč z Dubé, se hlásil k reformnímu proudu. K pragmatismu v KSČM uvedl: „Z celé námi popsané historie strany názorně vyplývá, v jaké situaci mohl a může svou politickou kariéru vykonávat pragmatický politik v KSČM, a to v centru i v regionu.

1. Musí respektovat mírnou a někdy výraznější převahu stalinských, konzervativních a nacionalistických nálad ve straně a do určité míry s nimi korespondovat. Může je dráždit mírnou reformností, ale nesmí dopustit, aby se proti němu vzdula konzervativní odmítavá reakce. Zejména nesmí dopustit, aby příliš (jak ve straně, tak navenek) byly vidět reformní názory a dostávaly určitý významný prostor (např. ve stranické tisku). Nemůže nijak sáhnout na časopis *Dialog*, o kterém musí předstírat, že vlastně ani neexistuje.
2. Nesmí dopustit, aby ve straně vzplanul nějaký názorový boj – o žádnou otázku, musí udržovat určitou křehkou rovnováhu mezi převládajícím stalinismem a konzervatismem a jej mírně vyvažujícím reformním přístupem, a to i pokud jde o obsazení funkcí.
3. Musí neustále tancovat mezi zájmy regionálních lobby a regionálních politiků a nedopustit, aby se proti němu spojili.
4. Musí si být vědom malé informovanosti své nejširší členské základny a udržovat ji v poklidu, že se nic neděje, že se „nehádáme" a moudré vedení ví, co dělá.
5. Musí v ní také udržovat z minulého systému převládající představu, že politici KSČM nejsou jako jiní, že nemají osobní a lobbistické zájmy, že jim jde čistě o věc a o stranu a vůbec lepší příští.
6. Pokud dělá politické obchody navenek, musí to před členskou základnou umět utajit a dát tomu podobu objektivní nevyhnutelnosti (to mu jeho protivníci v buržoazních stranách nebo v ČSSD často velmi usnadňují, v případě poslední volby např. tím, že se mermomocí pokoušeli vnutit KSČM podporu nevyhovujícího kandidáta Švejnara).
7. Pod různými lobbistickými tlaky a v důsledku obchodních zájmů musí komunikovat zejména směrem k určitým zemanovsko-klausovským strukturám a udržovat si spojení na východ po ose Moskva–Peking–Hanoj, přičemž si nesmí rozházet ani Pchongjang. Totéž samozřejmě platí i o směru Havana–Caracas a dále do jižní Ameriky. Respektovat musí i silné ideologické stalinské vlivy z Řecka. Naopak vztah k EU musí, alespoň navenek, prezentovat jako velmi vlažný.
8. Musí brát úvahu vliv M. Štěpána v Praze a komunikovat s ním.
9. Musí do jisté míry tolerovat stalinské tendence v nepočetné mládeži a snášet útoky z tohoto směru." (Roháč z Dubé, 19–20)

Strana v zásadě po celou první dekádu díky vnitrostranickému rozložení i díky taktice vůči svým příznivcům, potenciálním spojencům i oponentům ukazovala „různé tváře", včetně hodnocení minulosti (Balík, 2005). Dělo se tak nejenom díky účelovému zakrývání dogmatismu vůči vnějšímu prostředí, ale díky tomu, že řada představitelů strany – reálně „odrevolučněných" – předstírá komunistické odhodlání dle dogmat, aby se zalíbili členské základně (Slačálek, 2004).

Uvedené sporné prvky souvisí i s volební strategií strany, protože musí balancovat mezi uspokojením tradiční voličské základny a oslovováním nových voličů. V roce 2009 měla 71 000 členů (s průměrným věkem sedmdesát let), což bylo nejvíce ze všech politických stran v České republice, znamenalo to však pokles oproti roku 1996 (stabilizace strany po vlně odštěpů), kdy měla 171 000 členů, přičemž pouze 7,9 % členů vstoupilo do KSČM po roce 1989 (Holubec, 2010: 165). Strana přitom disponuje silnou a věrnou voličskou základnou, která se ovšem zmenšuje vzhledem k tomu, že i její jádro je v důchodovém věku. Nicméně, jak uvedl v roce 2008 sociolog Lukáš Linek, strana se i se současným elektorátem může ještě dlouhou dobu udržet v Poslanecké sněmovně ČR (Linek, 2008).

Důvody této podpory vidí Linek „především v tom, že v roce 1990 bylo poslední prokomunistické kohortě teprve 40 let. Tento věk je sice vzhledem k demografickým údajům již za polovinou průměrného života, nicméně z hlediska voleb je tento věk minimálně pět let před polovinou něčeho, co lze nazvat volební život. Ten totiž začíná v 18 letech. Tyto skutečnosti umožňují pochopit, proč modely hypotetické volební podpory KSČM za předpokladu čistého vlivu kohort (tedy postupného stárnutí a umírání jejich voličů) ukazují, že v horizontu necelých patnácti let nedojde k poklesu podpory této strany pod hranicí její volitelnosti." (Linek, 2008: 334)

Procentuální zisky KSČM může příznivě ovlivnit i nízká voličská účast. Podpora strany podle Linka „klesá s nárůstem volební účasti do přibližně 65 %, od níž přibližně stagnuje. Mezi nevoliči, již jsou většinou nespokojeni s politikou, nezajímají se o ni, nevěří volbám apod. má KSČM přibližně stejnou hypotetickou podporu jako mezi voliči." (Linek, 2008: 335)

Ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2010 si KSČM udržela podle průzkumu agentur SC & C a SPSS ČR pro Českou televizi ze všech stran

nejvíce loajálních voličů, a sice 82 % voličů z roku 2006. Voliči strany jsou o její volbě většinou přesvědčeni již dlouho před volbami. Strana měla mezi elektorátem vyrovnaný podíl žen a mužů. Podle téhož průzkumu měla 39 % voličů ve věkové kategorii šedesát a více let, 35 % v kategorii čtyřicet pět až padesát devět let a zbytek v mladších voličských kategoriích. Mezi voliči KSČM z roku 2010 má podle zmíněného průzkumu 10 % základní vzdělání, 39 % je vyučeno, 38 % má maturitní vzdělání a 13 % vysokoškolské (SC & C a SPSS pro ČT, 2010). Zaměstnání voličů KSČM ve srovnání s voliči dalších stran je zachyceno v následující tabulce.

Tab. 1 Zaměstnání voličů stran ve volbách do PS PČR v roce 2010

Zaměstnání	Volební strany										
	ČSSD	KSČM	ODS	SPOZ	TOP 09	KDU-ČSL	VV	Strana zelených	ČSB	Úsvit	Celkem
Zaměstnanec	54 %	40 %	42 %	58 %	50 %	46 %	51 %	51 %	44 %	51 %	47 %
Podnikatel, OSVČ	13 %	6 %	5 %	10 %	17 %	9 %	13 %	7 %	23 %	11 %	13 %
Důchodce	15 %	42 %	41 %	14 %	10 %	29 %	9 %	27 %	18 %	11 %	24 %
Žena v domácnosti	2 %	2 %	2 %	2 %	3 %	4 %	5 %	2 %	3 %	3 %	3 %
Student, žák, učeň	9 %	2 %	3 %	9 %	15 %	6 %	16 %	5 %	8 %	15 %	8 %
Nezaměstnaný	3 %	4 %	4 %	4 %	2 %	2 %	3 %	4 %	2 %	5 %	3 %
Ostatní	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	4 %	3 %	4 %	3 %	5 %	3 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Zdroj: SC & C a SPSS pro ČT, 2010: 13.

Geografické rozložení podpory zkoumal politolog Michal Pink. Podle něj se voliči KSČM nacházejí převážně v periferních oblastech, které však vždy nepatří k hospodářsky upadajícím regionům. Pink o KSČM uvádí: „Její voličské jádro se nachází většinou na území bývalých Sudet (okresy Tachov, Bruntál, Znojmo, Litoměřice, Most) nebo v mikrolokalitách, které jsou z hlediska komunistického programu a hodnot poznamenány historickou událostí. Ve volbách v roce 2010 dosáhla komunistická strana odezvu přesahující 10 % a většina komunistických voličů se nacházela opět v podobných okresech jako dříve. Do nejúspěšnější pětice patří okresy Tachov, Znojmo, Bruntál, Louny a Rakovník, kde všude kandidátní listina získala více než 15 %. Území

supervolební podpory s nejvyšší koncentrací odevzdaných hlasů pro komunistickou kandidátku dále tvoří v Čechách okresy Ústeckého a Plzeňského kraje. K nim dále přiléhají ze sousedních krajů okres Česká Lípa a Cheb. Zbytek jednotek se nachází na Moravě a jedná se o Třebíč, Vyškov, Hodonín, Prostějov, Šumperk, Jeseník a okres Karviná. K úplnému výčtu patří ještě okresy Havlíčkův Brod a Jindřichův Hradec." (Pink, 2010: 218–220)

Komunistická strana Čech a Moravy disponuje i prstencem satelitních i volněji spřátelených organizací, který byl do značné míry dotvořen již v devadesátých letech (Fiala a kol., 1999: 191–221) a v první dekádě nového tisíciletí v něm došlo již pouze k dílčím změnám. Některé z těchto organizací jsou personálně i organizačně navázány na struktury KSČM velmi těsně, u jiných je vazba volnější, případně tyto organizace mohou oscilovat mezi vazbou na KSČM a dogmatičtější struktury (např. vydavatelství Orego, které je spíše zaměřeno na dogmatičtější část komunismu v České republice). Specifickou roli hraje Komunistický svaz mládeže a z něj odštěpené organizace, proto se jimi bude zabývat následující podkapitola. Zvláštní podkapitola bude věnována rovněž organizacím, které lze označit za komunisticko- či ultralevicově-národovecké (ne všechny jsou přitom satelity KSČM).

Další organizace v blízkosti KSČM a komunistických struktur jsou zaměřeny na partikulární skupiny, což platí pro Levicové kluby žen (zaregistrované 16. srpna 1992) či Odborové sdružení Čech, Moravy a Slezska (OS ČMS), které nehraje v rámci odborového hnutí v České republice významnou roli. Vztahy s KSČM má i Levicová inteligence (vznikla v roce 2007), i když uvádí, že oficiální vazby na žádnou stranu nemá (Levicová inteligence, 2007). S KSČM spolupracují i světonázorové organizace, jako je ateistická Volná myšlenka (její bulletin *Maják* vydává vydavatelství Orego) či Křesťanskosociální hnutí.[9] Další organizace jsou zaměřeny na udržování odkazu historických osobností komunistického hnutí, jako jsou například Společnost Julia Fučíka (její občasník *Kurýr* produkuje vydavatelství Orego), kterým bude věnována zvláštní podkapitola.

1.2.2 Mládežnické komunistické organizace

Dění komunistického hnutí v České republice v prvním desetiletí významně ovlivnily i události a procesy v mládežnických strukturách, přičemž jistou dominantní osu tohoto vývoje lze vysledovat ve vazbě na Komunistický svaz mládeže (KSM). Tato organizace se stala i hlavním terčem státní antikomu-

9 Toto hnutí křesťanských sociálů (částečně odštěpených z KDU-ČSL) má úzké vazby na KSČM i KČP.

nistické represe. Ideově bylo mládežnické spektrum provázáno s různými proudy, a proto je třeba analyzovat je ve zvláštní podkapitole.

Komunistický svaz mládeže byl na počátku dekády hlavní a v zásadě jedinou mládežnickou satelitní organizací KSČM. Pro pochopení charakteru této organizace je třeba stručně připomenout i její vývoj před rokem 2000. Měl za sebou historii, která do značné míry kopírovala peripetie strany v devadesátých letech. KSM vznikl po rozpadu Socialistické svazu mládeže 13. dubna 1990, kdy byla připravena žádost o registraci na MVČR. Prvním předsedou organizace se stal Petr Šimůnek (KSM, 2000). Za předsednictví jeho nástupce Martina Chudoby, který byl do funkce zvolen v roce 1991, se organizace rozštěpila. Chudoba se přiklonil k reformistům v KSČM. V roce 1992 byl zvolen za Levý blok a spolupracoval se skupinou kolem Jaroslava Ortmana a v roce 1993 vstoupil i do jeho strany Levý blok. V KSM se utvořily tři proudy:

1. reformní demokraticko-socialistický (v čele s Chudobou), který usiloval o vazbu na stranu Levý blok;
2. marxisticko-leninský, který se orientoval na neokomunistický i dogmatický proud v KSČM;
3. trockistický, který usiloval o podřízení KSM ideám trockismu (zvláště skupiny Budoucnost), v čele s Petrem Jindrou (Fiala a kol., 1999: 194).

Pod vedením Chudoby se na svém třetím sjezdu v Nymburku, který se konal 30. listopadu 1993, transformoval KSM na Ligu levicové mládeže, v podstatě mládežnickou organizaci Levého bloku. Jejím novým předsedou byl zvolen Pavel Smetana, v době vzniku měla asi sto členů (Česká tisková kancelář, 1993). Aktivita této organizace však brzy zcela ustrnula (Siebert, 1998: 9). Z KSM odešli trockisté napojení na Budoucnost (Bastl, 2001: 76).

Rovněž marxisté-leninisté, nespokojení s vývojem v organizaci, ji opustili a zaregistrovali nově občanské sdružení Komunistický svaz mládeže (datum jeho registrace u MVČR je 6. prosince 1993). Předsedkyní se stala Vladimíra Hroudová (KSM, 2000: 8). V roce 1995 byl do předsednické funkce zvolen Josef Gottwald (shoda příjmení s Klementem Gottwaldem je náhodná). Pod jeho vedením bylo na členy KSM podáno od pražských antikomunistických aktivistů trestní oznámení v roce 1996 poté, co na demonstraci 24. února 1996 v Praze propagovali Komunistickou stranu Československa (Česká tisková kancelář, 1996), které ale – pokud je známo – bylo odloženo. Jednalo se zřejmě o první z trestních a správních oznámení vůči KSM, které následně provázely celou historii organizace.

Již v roce 1995 se KSM stal členem Světové federace demokratické mládeže (WFDY). Ve svém programu z roku 1997 uvedl jako programově nejbližší stranu

KSČM a označil se za „samostatnou, dobrovolnou, levicově orientovanou mládežnickou organizaci", která ve své činnosti vychází z učení Marxe, Lenina a navazuje na pokrokové tradice mládežnického hnutí" (KSM, 1997). Spolupracoval však i se Štěpánovou SČK (Česká tisková kancelář, 1998). KSM začal v roce 1997 vydávat časopis *Mladá pravda* a udával počet kolem 250 členů (reálně však byl tento počet zřejmě několik desítek) (Siebert, 1998: 9).

Členové KSM se zúčastňovali akcí strany a v prostředí převažujících seniorů vyvolávali dojem o popularitě komunismu mezi mládeží. Sami iniciovali od roku 1997 i pochody Praha–Lidice. Členy KSM se stalo i několik mladých aktivistů na severní Moravě v okolí dogmatických komunistů kolem Ludvíka Zifčáka[10], mimo jiné David Pěcha. Ten byl současně začleněn v tamních dogmatických organizacích, mimo jiné v Komunistickém hnutí mládeže a s pražskými členy KSM se dostal do dílčích sporů, které budou popsány v kapitole o dogmaticích.

KSM se pokoušel v roce 1999 agitovat i na street parties, odkud však byl vyháněn dominujícími anarchisty. Na přelomu devadesátých a nultých let zahájil KSM sérii kampaní, na nichž se v Praze podílel většinou ve spolupráci s trockistickými organizacemi, zvláště Socialistickou alternativou Budoucnost. V roce 1998 se jednalo o Iniciativu proti rasismus (IPRA). Vstup do NATO a bombardování Jugoslávie byly v roce 1999 důvodem ke vzniku „Socialistické akce mládeže proti NATO". V témže roce byla zahájena kampaň Prevence místo represe proti tvrdým protidrogovým zákonům. O rok později se KSM zapojil do kampaně STOP MMF!, která vyvrcholila účastí členů KSM (včetně projevu předsedy Gottwalda) na demonstraci 23. září 2000 a na komunistické konferenci o den později[11].

V roce 2001 se předsedou KSM stal Zdeněk Štefek. KSM v témže roce inicioval kampaň ZASE (proti vstupu do EU) a kampaň SOS student (za bezplatné vzdělání). Jeho členové se zúčastňovali i antiglobalizačních a protiválečných demonstrací (včetně kampaně proti účasti českých vojáků ve válce proti terorismu „Ani kačka na vojáčka") a sociálních fór v zahraničí a v roce 2004 se zapojili i do Iniciativy za sociální fóra v České republice.

10 Díky této vazbě se zřejmě název KSM objevil i v nevyjasněných případech výbuchů bomb na Přerovsku na konci devadesátých let, když v únoru 1999 explodovala bomba před muzeem v Přerově, byly u místa výbuchu nalezeny útržky článku z Haló novin z 19. 12. 1998 „TV Nova cílevědomě diskredituje KSM" (Česká tisková kancelář, 1999). Více viz v podkapitole o dogmatických komunistech.

11 Ve stanovisku k protestům KSM kritizoval organizační zajištění akcí od INPEGu a uvedl, že „odsuzuje násilnosti, rabování, drancování, agresivní útoky, které doprovázely některé protesty proti MMF a SB. Byť se tyto excesy týkaly jen malé skupiny demonstrantů (včetně možných provokatérů), poškodily celé protiimperialistické hnutí. Bylo úkolem neexistující ‚pořadatelské služby', aby s pomocí ostatních zabránila provokatérům v páchání násilí." (KSM, 2000)

KSM se stal postupně oporou dogmatického proudu v KSČM a jeho veřejná aktivita byla silně determinována marxisticko-leninskými přístupy, což naráželo na odpor aktivních antikomunistů. Dogmatické tendence posilovala v polovině dekády i aktivní brněnská organizace KSM. V roce 2005 se však stal předsedou pražský člen KSM Milan Krajča.

Vůči KSM se koncentrovala i státní protikomunistická represe, přičemž tuto organizaci bylo možné interpretovat i jako jistý „zástupný terč" za KSČM. Ministerstvu vnitra byl 21. října 2005 doručen podnět Policie ČR k rozpuštění KSM. Ministerstvo vnitra následně KSM dne 25. listopadu 2006 upozornilo na to, že jej považuje za organizaci, která porušuje zákon o sdružování občanů a vyzvalo jej k nápravě. K té však podle MVČR nedošlo, a proto Ministerstvo vnitra dne 12. října 2006 KSM rozpustilo (Nejvyšší správní soud, 2009)[12].

Sdružení se však rozhodlo soudně bránit. Městský soud v Praze dne 19. března 2008 rozhodnutí Ministerstva vnitra potvrdil, čímž nabylo právní moci. KSM se však obrátil kasační stížností k Nejvyššímu správnímu soudu, který dne 28. srpna 2009 v zásadním rozsudku vrátil rozsudek pražskému městskému soudu s tím, že nebyla dostatečně posouzena bezprostřednost hrozby od KSM (Nejvyšší správní soud, 2009). Na tomto základě pak Městský soud v Praze 27. ledna 2010 zrušil rozhodnutí Ministerstva vnitra a KSM uskutečnil 13. března 2010 „legalizační sjezd" (Krajča, 2010: 100).

12 Důvodem k rozpuštění kvůli rozporu s ust. § 4 písm. a) zákona o sdružování, dle něhož nejsou dovolena sdružení, jejichž cílem je jinak porušovat ústavu a zákony, byla podle Ministerstva vnitra následující část programu: „KSM stojí na straně úsilí o revoluční překonání kapitalismu a o nastolení ekonomických – odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků a jeho nahrazení vlastnictvím společenským – a společenských – zavedení socialistické demokracie – podmínek pro budování socialismu, jako prvního stupně k vytvoření společnosti komunistické, jejíž vybudování je konečným cílem. Tuto snahu vyjadřuje název organizace, kde je pojem komunistický chápán jako označení vize budoucí, vysoce organizované beztřídní společnosti, kde je vláda nad lidmi vystřídána svobodnou správou věcí a řízením výrobních procesů, kde všestranný a svobodný rozvoj každého jednotlivce je základem pro svobodný rozvoj všech. V takové společnosti již život člověka nebude zajišťován na úkor jiných lidí, ani na úkor životního prostředí," (Nejvyšší správní soud, 2009). Podle názoru ministerstva „i po úpravě Program KSM i nadále připouští zapojení stěžovatele do aktivit neslučitelných s ochranou práva každého jednotlivce garantovaného v čl. 11 odst. 1 Listiny. Přihlášení se k úsilí, které směřuje k popření práva soukromého vlastnictví výrobních prostředků, je neslučitelné se základními demokratickými principy. Ministerstvo v této souvislosti odkázalo na čl. 9 odst. 2 Ústavy a uvedlo, že je třeba vyloučit snahy jakéhokoliv subjektu, které by byly porušením uvedené ústavní úpravy. Nelze proto akceptovat ani vyjádření stěžovatele, dle kterého změny uspořádání společnosti by měly proběhnout demokraticky v souladu s aktuálním právním řádem. Úsilí o změny prováděné uvedenými metodami je legální pouze v případě, kdy neútočí proti některému ze základních principů chráněných mezinárodními úmluvami a ústavním pořádkem. Právo ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny dopadá na veškerý majetek bez ohledu na charakter, tzn. též bez ohledu na to, zda jde o soukromé vlastnictví k výrobním prostředkům či nikoliv. Nepřichází proto v úvahu odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků a jeho nahrazení vlastnictvím společenským," (Nejvyšší správní soud, 2009).

V období probíhajícího procesu došlo přitom v členské základně původního KSM k zásadnímu rozkolu. Organizace ještě na počátku druhé poloviny první dekády působila jednotně[13] a intenzivně se zapojila do kampaně proti americkému radaru v České republice, i když její symbolika nebyla na demonstracích vítána. KSM získal i podporu od spřízněných organizací v zahraničí (Krajča, 2010). V činnosti KSM pokračoval i poté, co dočasně přišel o právní subjektivitu.

V tu dobu bylo zaregistrováno několik nových organizací[14]. Dne 29. října 2008 zaregistrovalo ministerstvo vnitra občanské sdružení Svaz mladých komunistů Československa (SMKČ)[15], který se označil za nástupce KSM. Ustavující sjezd se uskutečnil 22. listopadu 2008. Centrum jeho činnosti se nachází na Brněnsku, na střední Moravě a na Zlínsku. Předsedou byl zvolen Lukáš Kollarčík, významnou roli hrál i brněnský aktivista David Pazdera (SMKČ, 2009: 3).

V Praze i jiných městech (včetně Brna) pokračoval v činnosti původní KSM. Lidé s ním spjatí zakládali ve druhé polovině roku 2008 sdružení, která sloužila buď jako „prázdné právní schránky" s potenciálem k přechodu členstva (Komunistický svaz mladých, Svaz mladých komunistů, Komunistická mládež, Komunistické sdružení mladých), nebo jako organizace plánované pro expanzi do širších vrstev společnosti (Svaz mládeže mezi mladé lidi, kterým vadí „komunismus v názvu", Lidové hnutí proti EU mezi levicové euroskeptiky), jejich aktivita však byla pouze dočasná a neúspěšná.

Mezi KSM a SMKČ panovalo a do současnosti panuje napětí, které bylo odůvodňováno ideologickými a strategickými spory, fakticky v něm však hrály roli i osobní averze a vztahy[16]. SMKČ se přitom stal viditelným subjektem. Jeho členové se podílejí na řadě akcí, snaží se působit i v širším antifašistickém hnutí (byli přítomni např. na akci „Brno blokuje" dne 1. května 2011, která se postavila pochodu Dělnické mládeže). Spolupracují i s romskou organizací Kamas te dživel!. Členové SMKČ byli zastoupeni i na kandidátkách KSČM v komunálních volbách v roce 2010 a několik jich uspělo[17]. S lokálními

13 V Brně z ní sice v roce 2006 odešly osoby, které později založily Národně bolševickou stranu Československa, ale jednalo se jen o jednotlivce.

14 Mimo to vzniklo ještě Komunistické hnutí mládeže Československa (KHMČ), které bude popsáno v části o maoismu.

15 Do SMKČ se začlenil i Klub mladých komunistů, který fungoval pouze na lokální úrovni v Prostějově. Zajímavé byly jeho vazby ke Komunistické straně Srbska, kterou vede vnuk maršála Tita (Klub mladých komunistů, 2008).

16 Signifikantní v tomto směru je, že někdejší partnerka Davida Pazdery Veronika Sýkorová se 26. září 2009 vdala za Milana Krajču (Stream, 2009).

17 Mj. Lukáš Kollarčík v Luhačovicích, Jiří Hráček v Brně-Střed.

strukturami KSČM je propojen i KSM. Řadě dogmatických členů stejně zaměření mládežnicí vyhovují.

Část členů vedení KSČM (především reformistů) se však ke KSM a KSČM stavěla ostražitě a až odmítavě s ohledem na jejich dogmatický profil (resp. profil vedení těchto organizací, protože orientace členské základny je různá)[18]. Ten stranu mohl diskreditovat v očích případných spojenců a širší veřejnosti. Již v první polovině první dekády vznikaly reformněji orientované mládežnické struktury, a to přímo uvnitř strany. Projevilo se to například v Komisi mládeže při ÚV KSČM, kde reformní část mladých komunistů působila pod silným vlivem poslankyně Konečné (i tato komise však spolupracuje např. s SMKČ, který ji infiltroval). Mladí mají prostor i na stránkách *Haló novin* v rubrikách JuniorProjekt.eu a Mladá levice. Několik rad mladých členů či klubů mladých působí při krajských a místních organizacích KSČM (Mareš, 2009b).

1.2.3 Dogmatické marxisticko-leninské organizace

KSČM byla a je částí komunistických sil chápána jako subjekt, který příliš ustupuje vlivu reformistů v jejích řadách i antikomunistickým silám mimo ni. Proto vytvářejí vlastní orgány s cílem posílit dogmatiky v KSČM nebo se profilovat jako „skuteční komunisté" mimo tuto stranu. Spektrum těchto organizací lze označit za dogmatický marxisticko-leninský proud. Ten prostupuje částí KSČM, KSM, národoveckých i dalších satelitních organizací KSČM a projevuje se i v malých vyhraněných subjektech. Často jsou tyto skupiny označovány jako stalinistické, s ohledem na jejich kořeny v anti-přestavbových strukturách KSČ z konce osmdesátých let by však pro ně bylo vhodnější označení „neo-brežněvovské" (tento termín však není vžitý).

Toto spektrum se do značné míry dotvořilo na přelomu devadesátých let a nové dekády, jeho kořeny jsou však staršího data. Již od roku 1990 se v KSČM marxisticko-leninská platforma profilovala. Názory dogmatiků začal hájit list *Dialog: Otázky a odpovědi* a na něj navázané kluby (do nichž se zapojovali i komunisté vně KSČM). V roce 1993 vznikla ve straně platforma Za socialismus! kolem Miroslava Štěpána, který však byl ze strany v témže

18 Reformista pod pseudonymem Jan Roháč z Dubé o členské základně KSM/SMKČ napsal: „Od této stalinské vedoucí garnitury mládežnických organizací, která samozřejmě do Komsomolu a jeho nástupců přitahovala a přitahuje i sobě podobné typy, je třeba odlišit většinu členů Komsomolu i jeho následnických organizací, jakkoli těchto členů, zejména mimopražských, není mnoho. Tady jde většinou o mladé lidi z regionů bez hlubšího vzdělání a informací rozhořčených spíše emotivně na nedostatky současného kapitalismu, které přitáhla radikální rétorika stalinistické mládežnické garnitury i určitý romantismus radikální opozice a jsou vedoucí garniturou manipulováni (Roháč z Dubé, 2009).

roce vyloučen. Založil proto nejprve Lidovou unii národní a sociální záchrany (zaregistrována 8. října 1993 jako občanské sdružení) a v roce 1995 Stranu československých komunistů (zaregistrována byla 10. března 1995), která – zřejmě nadsazeně – deklarovala počet 20 000 členů (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005: 1429–1430).

Štěpánova strana následně vydala řadu razantních prohlášení, a na ministerstvu vnitra pod vedením Jana Rumla se dokonce objevily úvahy o jejím zákazu (Šimíček, 1998: 111). Strana se kvůli nezaplacení volební kauce nezúčastnila voleb v roce 1996 a v roce 1998 ani později ve volbách do PS PČR nekandidovala. V dalších volbách dosahovala jen minimálních zisků (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005: 1430). Potenciál SČK spočíval hlavně ve vyčkávání na to, zda se KSČM odhodlá k reformám, protože to by SČK umožnilo získat dogmatickou část jejího členstva a voličstva. Štěpánova strategie se však ukázala jako neúčinná[19]. Pro podchycení dogmatiků byly pořádány i společné konventy komunistů, které byly kritizovány ze strany vedení KSČM (Fiala a kol., 1999: 246–247).

V roce 1999 změnila SČK název na Komunistickou stranu Československa (KSČ), což ministerstvo vnitra zaregistrovalo 16. února 2000. Tvořilo ji kolem 3 000 členů (MVČR, 2002: 30). V jejím čele zůstal Miroslav Štěpán. V téže době však byla strana postižena vnitřními spory a odtržením části aktivistů na severní Moravě a ve Slezsku (viz níže). Štěpánova strana pokračovala po celou první dekádu 21. století v zásadě v nezměněné politice kritiky KSČM z dogmatických pozic. Považuje se za nástupkyni původní KSČ a KSČM ozna-

19 Příznačné je v tomto směru hodnocení Štěpánovy kariéry od komunistického reformisty známého pod pseudonymem Jan Roháč z Dubé: „M. Štěpán však nejen přecenil sílu stalinistů jako ideového proudu a mocenský vliv několika stalinských, hlavně pražských politiků, ale ani dobře neporozuměl potřebám většiny stalinským proudem ovlivněných politiků i řadových, stalinismem ovlivněných členů, kteří nechtěli riskovat nový konflikt, byli vcelku spokojeni se svým postavením v rámci grebeníčkovského establishmentu a odmítali Štěpánův extremismus vyvolávající odpor v širší společnosti. Paradoxní je, že Štěpán přijal masku zásadového stalinisty víceméně nuceně, jenom aby se rychle zalíbil, kdyby šel vývoj ve straně jinou cestou, přijal by stejně rád masku reformisty. Nicméně ‚psí hlava', kterou mu nasadili v listopadu, mu už zůstala a jí vynucená stalinsky extrémní pozice taky. Sny o vedoucím postavení v KSČM se rozplynuly, nicméně jeho určitý vliv ve straně nikoliv, což ho po dlouhých letech dovedlo až k faktické spolupráci s pragmatickou vedoucí garniturou, které dnes dokonce pomáhá uklidňovat obzvláště extrémní stalinisty v Praze. Další vývoj Štěpánem založené strany pokoušející se zprvu konkurovat KSČM zmatením voličů podobným názvem či využitím nostalgie po KSČ (nejprve SČK, potom přímo Komunistická strana Československa) šel ve smyslu pokračující marginalizace této sekty a dalšího drolení." (Roháč z Dubé, 2009)

čuje za novou stranu, která zradila komunistické ideje[20]. Vliv KSČ i zájem[21] o ni však postupně upadají.

Totéž lze konstatovat i o odštěpenecké dogmatické skupině kolem Ludvíka Zifčáka[22] s centrem působnosti na Bruntálsku, Šumpersku a na Přerovsku. Ta se utvořila na počátku druhé poloviny devadesátých let v rámci SČK, jednotliví členové však působili i v KSM. Prostor získala v týdeníku Nové Bruntálsko. Vytvořili i několik menších, personálně propojených skupin (Komunistické hnutí Československa – KHČ[23], Komunistickou mládež Československa – KMČ[24]apod.). Mezi jejich aktivisty hrál důležitou roli David Pěcha, který byl dokonce souzen za revolučně laděné články v časopise KMČ *Pochodeň*, nakonec však byl osvobozen.

Pozornost Zifčákova skupina vzbudila především tím, že byla dávána do souvislosti se sérií výbuchů na Přerovsku koncem devadesátých let (při nichž zahynul i jeden policista), samotní „Zifčákovci" však z výbuchů obviňovali tehdejšího příslušníka BIS Vladimíra Hučína (ten byl z BIS propuštěn a stal se jedním z výrazných postav antikomunistického spektra první dekády). Ani jedné ze stran sporu nebyla prokázána vina a případ je tak dodnes neobjasněn (Mareš, 2005: 97).

Na přelomu let 1999/2000 se Zifčákova skupina pokusila expandovat do širšího politického prostoru, a to tím, že iniciovala vznik neregistrovaného

20 Signifikantní je v tomto směru článek Leoše Štolpy „K zákazu KSČM" z časopisu *Hvězda severu* Moravskoslezského krajského výboru SČK z března 2011, v němž se uvádí: „V poslední době, se hodně hovoří o zákazu Komunistické strany Čech a Moravy, kdy tuto záležitost nedávno dostal Jaromír Štětina, bývalý člen KSČ, aby v co nejkratší možné době podal návrh, nebo udělal vše pro to, aby KSČM byla zrušena, rozpuštěna či jinak likvidována. Komunistická strana Čech a Moravy volá na všechny světové strany: ‚nezakazujte nás, my jsme přece strana, která vznikla v souladu s tímto právním řádem této kapitalistické republiky, respektujeme ho a dodržujeme. Je pro nás závazné věcné naplnění základních, politických, ekonomických a sociálních práv zaručených Ústavou. Nebouříme se, nesvoláváme stávky ani pro ně nic nepřipravujeme. I voliči nám dali v posledních volbách méně hlasů, co ještě po nás chcete.' KSČM tvrdí, že vše je nelogické, protože nemůže být srovnávána s fašistickými stranami a stranami před listopadem 1989, je přece úplně jinou stranou, která vznikla již v této dnešní demokratické republice. Vážený ústřední výbore KSČM, právě proto, co dnes hlásáte, byste měli být zrušeni. Pro nic jiného" (Štolpa, 2011). Důvodem zákazu KSČM by tedy z pohledu dogmatiků měl být její revizionistický a údajně prokapitalistický postoj.

21 Pozornost vzbudila v roce 2004 informace MF Dnes, podle níž BIS u SČK/KSČ vysledovala vazby na příslušníky mocenských struktur (státní správy, policie, armády) a strana údajně vytvářela seznamy nepřátel a osob z řad exponentů současného režimu a KSČM určených k likvidaci po případném komunistickém převratu (Kmenta, 2004). KSČ požadovala i vznik lidových tribunálů (Mareš, 2005: 97).

22 Bývalý příslušník Státní bezpečnosti, který je známý jako tzv. „mrtvý student" z Národní třídy ze 17. listopadu 1989, kdy z dodnes ne zcela vyjasněných okolností byl pokládán za mrtvého studenta (předtím se infiltroval do studentského demokratického hnutí).

23 Tomuto hnutí byla v roce 2000 odmítnuta Ministerstvem vnitra registrace coby občanskému sdružení.

24 Ta se označila při svém vzniku v roce 1999 za mládežnickou organizaci SČK.

uskupení Sjednocená fronta. V jejím čele stanula Alena Ovčačíková, bývalá poslankyně a dlouholetá aktivistka moravistického hnutí (tehdy místopředsedkyně Hnutí za samosprávnou Moravu a Slezsko, která však k této aktivitě údajně neměla od něj mandát). (Mareš, 2001: 10)

V říjnu 1999 zveřejnil přípravný výbor SF „Deklaraci Sjednocené fronty". V ní byly vyhlášeny „hlavní strategické cíle" SF, mimo jiné „zničení politické moci všech protinárodních a ‚prohavlovských sil', zničení celého aparátu soudobých vládnoucích sil, zrušení všech prozápadních, reakčních a proněmeckých deklarací, okamžité zrušení členství v NATO", „vyvlastnění cizího kapitálu, nakradeného zahraničními spekulanty, vyvlastnění velkých pozemkových vlastníků a uskutečnění demokratické zemědělské reformy ve prospěch obyčejných rolníků, tvrdý zákaz propagace rasismu, fašismu, komerční kultury, drog, reakčního násilí a mravního úpadku a odmítnutí členství v EU a ostatních centrálách nadnárodního velkokapitálu". (Sjednocená fronta, 1999)

Původní výbor SF byl složený ze zástupců Strany československých komunistů (SČK), Moravského a slezského informačního centra (MSIC), Hnutí za samosprávnou Moravu a Slezsko (HSMS) a Komunistické mládeže Československa (KMČ). Později se k SF přidaly i Komunistické hnutí Československa (KHČ), Hnutí korporativistické demokracie Čech, Moravy a Slezska (HKD), Sdružení bezpečné ulice (SBU) a Moravský spolek Brno (MSB). SF tak spojila část dogmatických komunistů, moravistů a neofašistů. U soupisu těchto organizací je třeba mít na paměti, že se jednalo o personálně propojené skupiny, někdy tvořené pouze jednotlivci a ve svých proudech hrály jen marginální roli (Mareš, 2001: 10).

To byl i případ Hnutí korporativistické demokracie, jehož aktivista Vladimír Kříž byl dříve mluvčím neofašistického Hnutí národního sjednocení a zúčastňoval se i akcí neofašistické Vlastenecké fronty a neonacistické Národní aliance (Mareš, 2000: 11–12). Přítomnost HKD v SF byla v roce 2000 na stránkách Mladé pravdy kritizována Milanem Krajčou (Krajča, 2000: 12).

SF pořádala protihučínovské demonstrace, usilovala o ustavení samostatného územního svazku zemí Moravy a Slezska a dostala se do centra mediální pozornosti v souvislosti s tím, že se na tiskové konferenci v Brně 15. června 2000 prohlásila za generálního pořadatele veškerých protestů proti zasedání MMF/SB v Praze v září 2000. To tehdy razantně odmítl INPEG, který odmítl i spolupráci s SF. Její demonstrace v Praze skončily fiaskem

(Mareš, 2001: 11). SF postupně utlumila činnost a její aktivisté začali působit v jiných strukturách[25].

Ve stejnou dobu, kdy byly uskutečňovány aktivity SF, se Zifčák a jeho lidé dostali do sporu s Miroslavem Štěpánem. Docházelo ke vzájemnému vylučování ze strany a nakonec Zifčákova frakce uspořádala v Bruntále 22. ledna 2001 XX. mimořádný sjezd KSČ, na němž došlo ke vzniku Komunistické strany Československa – Československé strany práce[26] (KSČ-ČSSP) (MVČR, 2002: 30). Ta se sice chápala jako pokračovatelka KSČ, nicméně ministerstvo vnitra uznává jako právní zástupce KSČ Štěpánovu skupinu a Zifčákova KSČ-ČSSP působila od svého vzniku až do současnosti bez právní registrace, ačkoliv usilovala i o změnu tohoto stavu[27].

KSČ-ČSSP převzala spektrum satelitních organizací Zifčákovy skupiny a od roku 2001 prezentaci svých názorů na stránkách časopisu *Rudá fronta* (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005: 1431), později ji propagovala a propaguje i Československá revoluční tisková agentura. Blízko mají i ke slovenskému časopisu *Avantgarda*. Vliv této organizace ale postupně upadal a upadá. Ranou pro její činnost byla i sebevražda Davida Pěchy v roce 2009, která je některými jeho spolustraníky označována i za vraždu[28] (Eichler, 2009).

25 Je zajímavé, že předsedkyně SF, moravistka Alena Ovčačíková začala první dekádu nového tisíciletí spoluprací s levicovými extremisty ze Zifčákovy skupiny a ukončila ji neúspěšnou kandidaturou za pravicově-extremistickou Dělnickou stranu sociální spravedlnosti v roce 2010.

26 Československá strana práce byla malou skupinou na jižní Moravě, která se z SČK odštěpila již v roce 1999.

27 XXIII sjezd KSČ-ČSSP dne 1. května 2009 „rozhodl, aby strana (VV KSČ-ČSSP) podala u Ministerstva vnitra ČR žádost o registraci strany v rejstříku politických stran, což by KSČ-ČSSP případně umožnilo ucházet se v budoucích volbách o hlasy voličů" (KSČ-ČSSP 2009: 1).

28 KSČ-ČSSP k Pěchově smrti v prohlášení, zveřejněném v Deníku, uvedla: *„Výkonný výbor KSČ-ČSSP přijal zprávu o smrti svého člena s hlubokým zármutkem. Zároveň pověřil úzkou skupinu prošetřením tragické události. Podle vyjádření členů okresní organizace KSČ-ČSSP v Šumperku vše napovídá tomu, že v případě smrti Davida Pěchy se může jednat o násilný trestný čin. Soudruh Pěcha byl totiž spolupracovníkem levicového nakladatelství ELLF, které nedávno vydalo knihu předsedy strany Ludvíka Zifčáka o smrti amerického prezidenta Kennedyho. Podle vyjádření vedení redakce měl David Pěcha – jako korektor – u sebe disketu s rukopisem pamětí Ludvíka Zifčáka, které by měly vyjít k výročí listopadových událostí 1989. Podle policie však žádná disketa na místě činu nebyla nalezena. VV KSČ-ČSSP z toho usuzuje, že ztráta diskety může souviset se smrtí Davida Pěchy a zároveň mohlo jít o důkladnou a promyšlenou politickou vraždu. Stejně tak podivné jsou i konstrukce listu Deník, který uvedl, že: ‚podle neoficiálních zdrojů se jedná o promyšlenou sebevraždu, mladý muž prý nechal obsáhlý dopis na rozloučenou.' Tato konstrukce je nesmyslnou a nepravděpodobnou, neboť David Pěcha se dva dny před svou smrtí zúčastnil zasedání Výkonného výboru KSČ-ČSSP v Ostravě, který ho pověřil vedením stranické delegace KSČ-ČSSP k jednání ICOR (Centrála organizace revolučních stran Evropy), které se uskuteční ve dnech 1.–2. srpna v Essenu (Německo). Soudruh Pěcha byl mladý člověk plný života a před sebou měl závěr studia na Filosofické fakultě ve Zlíně. Jeho politické ambice byly velmi vysoké a revoluční přesvědčení maximální. Z toho důvodu je pro nás nepřijatelná teorie sebevraždy, a navíc ‚promyšlené sebevraždy' tak, jak uvedla některá média. Stejně tak jsou nesmyslná vyjádření některých médií, že David Pěcha se s naší stranou rozešel. Tato informace není pravdivá. David Pěcha v jednom ze svých článků na portálu Britské listy uvedl, že se s KSČ-ČSSP rozešel, ovšem co se týče názoru náboženství. Jeho pohled na náboženství byl vskutku odlišný od názoru strany. Jisté je, že David Pěcha byl až do své smrti komunistou – členem KSČ-ČSSP a k tomuto členství se po celý život hrdě hlásil." (KSČ-ČSSP, 2009)*

Mediální pozornost vzbudila kandidatura Zifčáka v komunálních volbách v roce 2010 v Karlově Studánce za sdružení Prosperita Karlovy Studánky, která získala dvě křesla v místním zastupitelstvu (včetně mandátu pro Zifčáka). V médiích se spekulovalo o tom, že kvůli volbám nechal přistěhovat do obce třicet obyvatel, Zifčák to však popíral (Radová, 2010). Není však známo, že by tato aktivita měla bezprostřední vazbu na KSČ-ČSSP.

Jednotlivci a malé skupinky vytvářeli i další dogmatická uskupení, většinou však bez výraznějšího dopadu. K rozvoji těchto obskurních kvaziorganizací (kombinujících různé směry) přispěly i internet a nové sociální sítě. V tomto virtuálním prostoru se profiloval například Michal Ulvr, který avizoval nejprve na různých chatech v roce 2006 vznik Československé národní komuny – Socialistické nacionály Československa – Národní fronty Socialistické Vlasti / Rudé Vatry Socialistické Varty – Československé Anarchistické Kominterny (N.K.Č – N.F.S.V. – R.V.S.V, 2006).

Postupně se z jeho iniciativy objevily i další organizace, jako jsou Československá revoluční/á fronta pro osvobození (oslobodenie), Socialistické odborové hnutí (SOH), Asociace za sociální a kulturní reformy nyní (ACORN Czech)[29], Česká a slovenská sekce za obnovu třetí internacionály či romská skupina Rumungero Communismo – Partai o Róma Upi Čechoslovakia další, přičemž Ulvr využívá i étosu squatterských kolektivů a kibuců (Ulvr, 2011). Největší pozornost vzbudila Ulvrova snaha založit Dělnickou stranu – Marx-Leninskou (DSČ/ML), a to v souvislosti s hrozícím zákazem neonacistické Dělnické strany v roce 2009, což však předsedovi DS přišlo jen jako důvod k pobavení (Pořízek, 2010: 11). Reálně po zákazu DS tato marx-leninská strana zaregistrována nebyla.

1.2.4 Komunisticko-národovecké organizace

Specifický vliv mají mezi organizacemi spojenými s komunistickým hnutím ty, které jsou orientovány na vyhraněný patriotismus a na „střežení odkazu" krajně levicové – komunisticky zaměřené – intepretace českých dějin. Zdůrazňují zpravidla i myšlenku slovanské vzájemnosti a období komunismu ve východní Evropě chápou jako pozitivní éru soužití slovanských národů.

29 V rámci této organizace (inspirované z Ameriky) byla v roce založena i Pražská liga lidí bez domova, která má pečovat o bezdomovce (Haló noviny, 2010).

Vyhraňují se proti pangermanismu, amerikanismu a sionismu. Lze je označit za ultralevicově národovecké (případně i nacionalistické[30]). Tyto organizace sice v realitě v zásadě odpovídají profilu národního bolševismu, samy však tuto identitu nesdílejí, a proto není vhodné je takto označovat (navíc pokud se v České republice vytvořilo i autentické nacionálně-bolševické spektrum).

Trojlístek nejvýznamnějších ultralevicově národoveckých organizací tvoří Klub českého pohraničí (KČP), Vlastenecké sdružení antifašistů (VSA) a Slovanský výbor České republiky (SV ČR). Vedle nich se objevují ještě další menší uskupení, přičemž na různých shromážděních či prohlášeních se často pro zvýšení dojmu vysoké podpory objevují podpisy od velkého množství organizací, i když se často jedná o malé a personálně propojené subjekty.

Jejich stabilní témata představují odpor vůči požadavkům Sudetoněmeckého krajanského sdružení, k Evropské unii (kterou vnímají jako projekt německé imperiální politiky) a k NATO (zvláště vzhledem k jeho angažmá ve válce proti Jugoslávii), podpora ruské, běloruské, srbské a lužickosrbské politiky. Ve druhé polovině dekády dominovaly protesty proti připravované americké radarové základně v Brdech. Do všech výše uvedených témat se více či méně skrytě prolínalo i pozitivní hodnocení komunismu. Nicméně tyto organizace jsou schopny spolupracovat či podporovat i subjekty jiné ideové orientace, což se projevuje například častým pozitivním hodnocením kroků prezidenta Václava Klause (zvláště na poli vztahů k EU, Německu a Rusku) anebo ad hoc spoluprací s krajně pravicovými uskupeními.

Klub českého pohraničí byl zaregistrován jako občanské sdružení 22. července 1992, nicméně navazoval na aktivity, které se v komunistickém prostředí na severu Čech (zvláště na Chomutovsku) objevovaly již od poloviny

30 Sami členové těchto organizací označení za nacionalisty zpravidla odmítají a označují se za vlastence a případně i internacionalisty, přičemž mj. poukazují na spolupráci s německými levicovými antifašistickými organizacemi apod. Celkové zaměření projevů, obsahu tiskovin a reálné činnosti však označení za nacionalisty odůvodňuje. Tehdejší aktivista Slovanského výboru ČR Jan Minář navíc např. v roce 2000 v článku „O xenofobii, rasismu, nacionalismu, a globalizaci" poukázal na oprávněnost nacionalismu obranného, který chápal jako „vlastenectví malých národů, bojujících o přežití" (Minář, 2000: 9). V tomtéž článku Minář odmítl „bezdůvodné zvýhodňování všech menšin na úkor státotvorného národa", lidskoprávní aktivisté angažující se ve věci zdi v Matiční ulici jím byli označeni za „novodobé Runcimany", odmítl další proromské aktivity a k problematice antisemitismu uvedl: „Za projev jiného druhu rasismu – antisemitismu – je vydáváno kupř. údajné nedoceňování přínosu Židů k české kultuře. Nikdo nepochybuje, že do české kultury samozřejmě patří česky píšící spisovatelé – jako např. Vojtěch Rakous nebo Karel Poláček. Německy mluvící a případně píšící Židé jsou stejně tak součástí německé kultury, z níž byli vymazáváni, případně posíláni do plynu svými árijskými soukmenovci. Sociální podstatu vztahu Čechů k Židům jasně ukázal básník Petr Bezruč. Lichváře a vydřiduchy český člověk nemohl milovat, a to nebyl žádný projev antisemitismu. A těžko mohli Češi za války Židům více pomáhat, když sama Židovská obec předala okupačním úřadům seznamy osob židovské víry a původu. Je třeba pamatovat 6 milionů obětí hitlerovského teroru. Ale zároveň nelze zapomínat ani 27 milionů Slovanů, zahynuvších v bojích za rozdrcení německo-nacistického barbarství" (Minář, 2000: 8).

roku 1990[31] (v reakci na omluvu Václava Havla sudetským Němcům za excesy při odsunu). Jeho hlavním polem působnosti se stal odpor k sudetoněmeckým požadavkům vůči České republice. Postupně vznikly regionální a lokální skupiny po celém území České republiky, především ve vazbě na komunistické struktury[32].

V roce 2000 byl do funkce předsedy Národní rady KČP zvolen Karel Janda, pod jehož vedením se organizace rozvíjela po celou první dekádu. Klub se věnoval především odporu proti sudetoněmeckým požadavkům (např. proti otevření informační kanceláře Sudetoněmeckého krajanského sdružení v Praze), zapojil se však i do kampaně proti EU, americkému radaru apod. (zpravidla ve spolupráci s dalšími organizacemi[33]). Uvnitř klubu působí Historická a dokumentační komise.

Specifické zaměření má Sekce bývalých ochránců státních hranic, respektive pravidelná setkání ochránců státních hranic v rámci KČP (těmto aktivitám je věnována i příloha „Československý pohraničník" zpravodaje KČP Hraničář). První setkání bývalých příslušníků Pohraniční stráže se uskutečnilo 25. června 1997 (Janda, 2008: 2). I když se tito „hraničáři" (jak sami sebe nazývají) hlásí k různým tradicím ochrany českých hranic (Husitům, Chodům, SOS v roce 1938 apod.), fakticky jsou zaměřeni především na adoraci působení příslušníků komunistické Pohraniční stráže (Janda, 2008: 2–3).

Vlastenecké sdružení antifašistů (VSA, kromě tohoto oficiálního názvu někdy užívá i rozšířený neoficiální název VSA – Antifa[34]) vzniklo v roce 1991 (oficiální registrace jako občanského sdružení se uskutečnila 29. září 1992) především z řad komunistických osob pokládajících se za antifašistické bojovníky, kteří nesouhlasili s přeměnou někdejšího Svazu československých protifašistických bojovníků na Svaz bojovníků za svobodu a byli rozhořčeni tehdejší „kauzou růžového tanku" v Praze (Mazel, 1998: 140). Jeho předsedou byl po celou první dekádu 21. století Jozef Nálepka.

31 Stalo se tak především v reakci na omluvu Václava Havla sudetským Němcům za excesy při odsunu.

32 S KČP ale spolupracovala na některých akcích v polovině devadesátých let i ultrapravicová SPR-RSČ (Mareš, 2003: 205).

33 KČP se jmenovitě rozhodl orientovat na spolupráci se Slovanským výborem České republiky, s Českou komorou Česko-Slovenského výboru, Vlasteneckým sdružením antifašistů, Levicovými kluby žen, organizacemi Českého svazu žen, Výborem národní kultury, Volnou myšlenkou, Kruhem občanů vyhnaných z českého pohraničí, organizacemi Českého svazu bojovníků za svobodu, Maticí Čech, Moravy a Slezska a dalšími (Janda, 2002: 11). Je přitom zajímavé, že v roce 2004 se demonstrace KČP v Chebu zúčastnili i zástupci ultrapravicové Dělnické strany.

34 Není však nijak vázáno na Antifašistickou akci či kampaň a skupiny Antifa z anarchistického a autonomního spektra.

VSA podle svých stanov „sdružuje občany vlasteneckého a antifašistického zaměření, kteří se na základě našich národních zkušeností v novodobé historii organizují a působí ve vlasteneckém duchu proti projevům neofašismu, neonacionalismu, klerofašismu, nacionalismu a šovinismu, rasové nesnášenlivosti a terorismu. VSA pěstuje národní hrdost, brání a rozvíjí pokrokové tradice našich novodobých dějin. Hájí naše národní zájmy v oblasti politické, ekonomické a kulturní. Na základě plurality názorů a stanovisek přispívá k prohloubení demokracie a rozvoji humanistické společnosti v ČR" (VSA, 2000b). Fakticky však VSA realizuje aktivity především ve vztahu k odmítání požadavků sudetských Němců a vládní politiky (zvláště v zahraničněpolitické oblasti), přičemž využívá komunistickou interpretaci dějinného vývoje[35].

Slovanský výbor České republiky byl založen v roce 1998 (registrace jako občanského sdružení se uskutečnila 24. dubna 1998) v kontextu pořádání Slovanského sjezdu v Praze a vzniku Mezinárodního slovanského výboru. Vydává časopis *Slovanská vzájemnost*. Má i mládežnickou sekci. V rozhovoru pro *Haló noviny* z 16. května 2011 shrnul předseda Slovanského výboru ČR Jan Minář (tuto funkci převzal po zesnulém Břetislavovi Chválovi[36]) cíle organizace následovně: „Posláním Slovanského výboru ČR je rozvíjet myšlenky spolupráce slovanských národů a slovanské vzájemnosti v mnoha směrech činnosti – nevládní politické spolupráce, kulturní, vědecké, osvětově vzdělávací, hospodářské a dalších. Je vlasteneckým občanským sdružením, důsledně obhajujícím české národní zájmy, státnost a suverenitu svého národa. Spolupracuje s dalšími vlasteneckými sdruženími v České republice, s obdobnými organizacemi dalších slovanských národů, s krajanskými organizacemi v zahraničí a dalšími mezinárodními a humanitárními organizacemi" (Kojzar, 2011). Fakticky však i SV ČR uskutečňuje politiku blízkou komunistické straně[37]. Na mezinárodním poli je specifická i podpora Lukašenkova režimu v Bělorusku (redakce Slovenské vzájemnosti, 2006: 4).

35 Například Okresní výbor VSA v Olomouci na počátku roku 2000 mimo jiné kritizoval ztrátu identity národa, tlak EU na naši ekonomiku, sílící projevy neofašistů a globalizaci, o níž uvedl, že je ve „své podstatě druhou kapitalistickou revolucí, dotýká se celé planety, aniž bere ohled na nezávislost národů i na různorodost politických režimů. Expanze kapitálu je provázena masivní nezaměstnaností, nejistotou v zaměstnání s těžkými sociálními dopady. Odrazem tohoto trendu v naší republice je doslovné drancování našich podniků, celé hospodářské, školské, zdravotní a kulturní oblasti. Zatímco zdánlivě triumfuje demokracie a svoboda, která se zbavila tak zvaného totalitního režimu, u nás pod různými záminkami se na politickou scénu vrací síla, nedůvěra, manipulace. Nové lákavé masové ‚opiáty' navrhují a předvádějí tak zvaný ‚lepší svět' a snaží se odvést jejich pozornost od normálního života a jeho požadavků. Lidé se většinou cítí zaskočeni touto hrou, ale také svou bezmocí." (VSA, 2000a: 1)

36 Ten stál i v čele Mezinárodního slovanského výboru, po něm funkci převzal Minář.

37 Ve stejném rozhovoru Minář uvedl: „Z politických stran nacházíme porozumění u KSČM, která z parlamentních stran jediná důsledně hájí národní a sociální zájmy, z neparlamentních stran pak

Ve slovanském hnutí v České republice došlo i k rozporům[38], které vyústily ve vznik Českomoravského slovanského svazu (ČMSS). Byl registrován jako občanské sdružení 28. února 2008 se sídlem ve Slaném. Jeho předsedou byl zvolen Zdeněk Opatřil. ČMSS vydává časopis *Slovan*. ČMSS již nedeklaruje úzkou vazbu na komunistické hnutí, ale označuje se za nepolitickou organizaci a spíše je vázán na širší proruské struktury (včetně velvyslanectví Ruské federace v České republice).

Na mezinárodním poli se ČMSS podílel na jednání Všeslovanského sjezdu v Kyjevě dne 14. listopadu 2010 a následném ustavení Všeslovanského výboru (VSV) v Praze dne 2. března 2011 (předsedou se stal Zdeněk Opatřil) (ČMSS, 2011). Vznikla tak konkurenční struktura k mezinárodnímu slovanskému výboru. ČMSS není satelitní organizací KSČM, i když je s komunisty v dílčí interakci[39]. Sjednocující roli ve slovanském hnutí, kterou si předsevzal[40], zatím nenaplnil.

s těmi, jimž jsou tyto ideje vlastní" a dále ve vztahu k vládě premiéra Nečase konstatoval: „V době, kdy současná vláda ČR neplní svou povinnost řídit zemi v zájmu celého národa, strany vládní koalice pro udržení vlastních výhod opouštějí své volební sliby a celá tato asociální vláda, která nemá právo nazývat se vládou rozpočtové zodpovědnosti, protože dále zadlužuje zemi, zastává zájmy jen úzké vrstvy novozbohatlíků na úkor 10 milionů občanů, jejichž sociální jistoty dále omezuje, přivádí je do chudoby a do bezvýchodných situací. Tzv. reformám této asociální vlády je třeba klást odpor, a to co nejširší frontou občanů a organizací, odmítajících počínání této vlády národní záhuby. Vlastenecké organizace včetně Slovanského výboru plně podporují akce, směřující k zachování základních sociálních jistot v právu na práci, v péči o zdraví, státní garanci důchodů, dostupnosti a úrovni vzdělání, což jsou skutečná lidská práva." (Kojzar, 2011)

38 Již v roce 2000 vznikl jako občanské sdružení Moravský slovanský výbor (MSV), který chtěl ve slovenském hnutí reprezentovat samostatný moravský národ. Jeho aktivity však byly nevýznamné (Mareš, 2006).

39 Například zasedání VSV v Praze se v březnu 2011 zúčastnil i bývalý poslanec KSČM a představitel dogmatiků Václav Exner.

40 Předseda ČMSS Zdeněk Opatřil na I. Českomoravském slovanském sjezdu v roce 2009 uvedl: „Pro naši současnou i budoucí práci je rozhodující naše partnerství s Folklorním sdružením ČR, Veleobcí baráčníků, ale i Maticí Čech, Moravy a Slezska, Společností Ludvíka Svobody, Křesťansko-sociálním hnutím, Česko-ruskou společností a dalšími. Na základech tohoto partnerství bude rozumné rozvíjet spolupráci s ostatními slovanskými sdruženími v zemi a krajanskými spolky v zahraničí. Našim cílem je rozvinout společně takovou kulturní a osvětovou činnost, která posílí vědomí slovanských národů, ať žijí kdekoliv. Věřím, že se upevní pouta mezi českou majoritou a slovanskými minoritami, žijícími na území našeho státu, ale i mezi námi i našimi krajany žijícími v zahraničí. Je žádoucí mít nadstandardní vztahy se Slovanským výborem ČR. Je politování hodné, že SV ČR sám sebe definuje jako nadstranické a politické občanské sdružení, přestože tato definice nemá oporu v zákoně, podle kterého je zřízen. A právě tato definice, ale zejména praxe jsou příčinou jeho separace od společnosti. Slovanský výbor oslovil jen nepatrnou část především starší populace. A opět to byla ona politika, která vehnala Slovanský výbor do pozice, kdy už nemůže oslovit ostatní vlastenecká občanská sdružení a sdružení slovanských národnostních menšin a nemůže jim předložit zajímavou nabídku. V národním, nejednotném slovanském hnutí pro svoji politickou orientaci není obecně přijímán. Mnohaleté pokusy cokoli v něm změnit byly neúspěšné. Jeho vedení se domnívá, že právě díky své politické orientaci má SV právo stát se vůdčí

Se strukturami kolem SV ČR a KČP začalo naopak spolupracovat občanské sdružení Vojáci proti válce, které bylo zaregistrováno 16. května 2006. Jeho prohlášení byla šířena i v komunistickém prostředí. U jeho zrodu stáli bývalí vysocí důstojníci Československé lidové armády s předsedou Jiřím Burešem, kteří protestovali proti výstavbě americké radarové základny v České republice. Deklarovali však i širší cíle orientované na to, co označili za mírovou politiku, přičemž kritizovali politiku současné ČR, EU a NATO (Vojáci proti válce 2006).

Na akcích „vlasteneckého proudu" participují i další organizace, jako je například Výbor národní kultury (vydává časopis *Lípa* ve vydavatelství Orego), České národní hnutí za mír a lidská práva, Slovanská lípa, Vděčnost a další[41]. K tomuto proudu mohou být volně vázány i neorganizované osoby, jejichž ideový profil může být konglomerátem různých forem vyhroceného českého nacionalismu a nostalgie po některých atributech komunistického režimu[42].

1.2.5 Organizace spolupracující s komunistickými a komunistům blízkými režimy

Specifickou roli mají pro komunisty organizace napojené na soudobé komunistické režimy ve světě anebo státy jinak komunistům blízké. Úzké vazby na KSČM má zvláště Společnost česko-kubánského přátelství (zaregistrovaná jako občanské sdružení 18. prosince 1998), která pravidelně kritizuje oficiální politiku lidských práv České republiky vůči Kubě. Svoje stanoviska prezentuje i na stránkách čtvrtletníku *Venceromos* s podtitulem „Společensko-politický čtvrtletník o Kubě dneška" (vydává jej Orego). Zde vycházejí i další články informující o Kubě z pohledu tamního režimu a propojující náhledy kubánského a českého komunismu. Na jeho stránkách Milan Havlíček dokonce přirovnal plánovanou radarovou základnu USA v České republice k „Guantánamu v srdci Evropy" (Havlíček, 2006: 0). KSČM přitom spolupracuje i s procastrovskou Martiovskou asociací Kubánců žijících v České republice (KSČM, 2011).

Další skupiny jsou vázány na vyhraněně dogmatický proud, což platí především pro Společnost přátel KLDR Pektusan, na níž jsou vázány i Stránky přátel KLDR nekriticky adorující soudobý severokorejský režim (Společnost přátel KLDR Pektusan, 2010)[43]. V polovině dekády se diskutovalo i o vzniku české pobočky transnacionální sítě na podporu KLDR s názvem Korean Friendship Association (KFA) (Centrum strategických studií, 2006), k té však zřejmě podle dostupných informací nedošlo (zde by ovšem nešlo o satelitní organizaci KSČM ani KSČ).

S jinými společnostmi sice komunisté přicházejí do přímého styku, nicméně tyto organizace mají mnohem širší záběr a označit je za čistě komunistické organizace, či dokonce za satelitní organizace KSČM není správné. To se týká například Česko-vietnamské společnosti[44] či Česko-čínské společnosti. Komunisté mají vazby i na Česko-ruskou společnost (Maršálek, 2010: 12), která do roku 2006 působila pod názvem Společnost přátel národů východu (SPNV), a další organizace zaměřené na spolupráci s konkrétními státy a národy.

1.2.6 Trockistické organizace

Devadesátá léta pro trockistické skupiny začala relativně úspěšnou infiltrací různých aktivit, včetně stranickopolitických. Na konci devadesátých let však byly tyto organizace v defenzivě ve vztahu k anarchistickému hnutí, které dokázalo efektivněji oslovovat mládež[45]. Na prahu první dekády 21. století působily v České republice tři dominantní trockistické organizace, k nimž v celku přináleželo kolem dvě stě lidí. Všechny působily na nestranické bázi[46]. Podle politologa Jana Charváta trockisté odmítali reformistický kurz v KSČM (Charvát, 2007: 159).

silou ve slovanském hnutí. Věří, že nadejde doba, kdy tato situace nastane. Našim cílem je sjednotit rozdrobené slovanské hnutí v ČR. Slovanský výbor by neměl jako dosud stát mimo proud tohoto dění u nás. Jaké místo si však v tomto sjednocovacím procesu vybere, je výhradně jeho věc. A to budeme muset respektovat. Předpokladem pro nadstandardní spolupráci je vůle ke sjednocování slovanského hnutí v ČR, objektivní hodnocení situace, pravdomluvnost a čestnost v jednání. Přes to všechno je třeba mít vždy na paměti, že jeho členové položili základ novodobému slovanskému hnutí, z něhož my vycházíme. Těmto lidem se sluší děkovat a projevovat jim potřebnou úctu." (Opatřil, 2009).

41 Některé organizace z tohoto proudu doplatily na omezenou členskou základnu a po smrti vůdčích představitelů přestaly být výrazněji aktivní, což je případ Slovanské unie po smrti jejího zakladatele – dogmatického komunisty a panslavisty – Alexeje Pludka v roce 2002.

42 Na aktivitě tohoto proudu dříve participoval i Vladimír Štěpánek, který byl pachatelem několika bombových útoků v letech 1999–2003. Pro svoje militantní názory byl vyloučen z Klubu českého pohraničí. Uskutečnil mj. pumové útoky na Kříž česko-německého smíření v Teplicích nad Metují či na Památník obětem komunismu v Praze či na železniční koleje v Praze-Kyjích v době vrcholících příprav na summit NATO 19. listopadu 2002 (Mareš, 2005: 99).

43 Od této společnosti se distancuje představitel organizace s podobným názvem – Pektusan – Projekt pro misijní a humanitární spolupráci na korejském poloostrově – Jaroslav Vokoun (Vokoun, 2007).

44 Například při návštěvě předsedy KSČM Vojtěcha Filipa ve Vietnamu jej vedle představitelů Komunistické strany Vietnamu přijali i zástupci Společnosti česko-vietnamského přátelství (redakce Haló novin, 2011).

45 Výjimkou byla kampaň proti zdražování kolejného v Praze v roce 1998 a do jisté míry i Iniciativa proti rasismu (Bastl, 2001: 89–90).

46 Levá alternativa právně zanikla v roce 1997, již zhruba od roku 1993 však byla nefunkční.

Organizace Budoucnost s vůdčí osobností Petrem Jindrou vznikla na počátku roku 1990 a v roce 1994 se stala členkou Výboru pro socialistickou internacionálu (CWI). V roce 2002 se přejmenovala na Socialistickou Alternativu Budoucnost (SAB) (Bastl, 2001: 85). Socialistická solidarita vznikla na podzim 1990 pod názvem Dělnická demokracie, v roce 1992 změnila název na Revoluční solidaritu a v roce 1996 na Socialistickou solidaritu (SocSol). Její vůdčí osobností byl Thomas Franke. Je členkou Tendence mezinárodních socialistů (IST). Socialistická organizace pracujících (SOP) vznikla v roce 1998 vydělením se části ortodoxně trockistických aktivistů ze SocSol. Stala se členským subjektem Ligy za revoluční komunistickou internacionálu (LRKI), která se od roku 2001 začala nazývat Liga za pátou internacionálu (L5I). Jako ženská organizace SOP začala fungovat Socialistická alternativa žen. LRKI založila v roce 1999 svoji v podstatě mládežnickou organizaci (nebyla takto přímo označena) World Revolution, která vystupovala především pod zkratkou Revo. Česká sekce Revo se v blízkosti SOP etablovala v roce 2000 (Bastl, 2001: 103). Propagační aktivitu na území České republiky vyvíjely i některé další mezinárodní sítě[47].

Přes názorové rozdíly dokázaly trockistické organizace na některých problémech spolupracovat jak mezi sebou, tak i s dalšími subjekty. Na počátku tisíciletí ještě doznívala kampaň s jistými organizačními prvky Iniciativa proti rasismu (IPRA), která byla zahájena v roce 2007 po vraždě súdánského studenta pravicovým extremistou. Při vzniku hrála dominantní roli SocSol, zapojily se do ní však i SOP či KSM (Bastl, 2001: 90). Již v části o KSM byly zmíněny jeho společné kampaně s SOP.

Trockisté se na mezinárodní i národní úrovni snažili silně infiltrovat antiglobalizační hnutí. Na domácích demonstracích i jiných akcích přitom byli napadáni ze strany anarchistů, kterým vadila trockistická autoritářská orientace (Mareš, 2005: 82). SOP společně s KSM zahájila před konáním summitu MMF/SB v Praze kampaň STOP MMF!, a to poté, co jí jako autoritářské organizaci nebyl umožněn vstup do INPEG. V INPEG však působila Socialistická solidarita, což vyvolávalo různé konfrontační vztahy (Bastl, 2001: 68–69).

Trockistické skupiny pokračovaly i po skončení summitu NATO v Praze (kde byly zcela zastíněny INPEGem, anarchistickým Černým blokem a YaBastou) v antiglobalizačních aktivitách. SOP spolu se Socialistickou solidaritou vytvořily v červnu 2001 iniciativu Globalizujme odpor! (GO!), která byla v zásadě českou sekcí mezinárodní kampaně Global Resistance.

47 Například Mezinárodní dohoda pracujících (EIT-AET), která šířila i česky a slovensky psaný bulletin (Tesař, 2000). Dlouhodoběji se ale v České republice neuchytila.

Dalšími menšími zúčastněnými organizacemi byly Socialistická alternativa žen a křesťansko-komunistické Hnutí za spravedlivou společnost a lásku k bližnímu (HSSLB). GO! zajišťovala i účast českých trockistických aktivistů na demonstracích v Janově v roce 2001 (Dvorská, Bastl, 2004).

Trockističtí aktivisté se zapojili i do činnosti sociálních fór na globální úrovni, specificky evropské i české úrovni (blíže viz podkapitolu o strategii). Působili i v antiválečném hnutí. Tradičně se zapojovali do antirasistických aktivit, kterým na počátku dekády dominovala kampaň za propuštění Maria Banga, slovenského romského levicového aktivisty, který byl v roce 2004 odsouzen na Slovensku za vraždu spáchanou na mladém muži v autobuse v roce 2001 (zavražděný muž protestoval proti kapesním krádežím páchaným příslušníky Bangovy rodiny). Tato vražda byla v kampani Free Mario Bango trockisty prezentována jako sebeobrana před údajným neonacistou, soud však tento výklad neuznal (Mareš, 2008: 306–307).

V roce 2005 se zviditelnila organizace Revo, a sice svojí aktivitou na demonstracích a v kampani proti zásahu Policie proti akci Czechtek 2005. Revo se následně stala přinejmenším v některých regionech (např. na Liberecku) důležitou součástí mládežnického ultralevicového spektra a významnou roli hrála i v mezinárodních strukturách této organizace (a pozdějších odštěpů), mimo jiné díky pořádání pravidelných Revo-campů (RIO, 2010).

Tato organizace však byla zasažena i vnitřním štěpením na mezinárodní i národní úrovni. V roce 2006 se z Revo oddělila skupina Nezávislé Revo, respektive Nezávislá organizace mládeže Revo (na mezinárodní úrovni se jednalo o Independent Revolution z World Revolution, též zvaní iRevo)[48], která již nechtěla být úzce vázána na L5I. Uvnitř této odštěpené skupiny však došlo v roce 2009 k dalšímu štěpení, když se jako samostatný subjekt odštěpila Revoluční socialistická organizace (Revolutionary Socialist Organisation – RSO) (Notkonferenz von Revo-DE, 2009), která podle dostupných informací nemá českou sekci[49].

Zbylé organizace – včetně české – se počátkem roku 2010 přejmenovaly na Revoluční internacionalistickou skupinu (Revolutionary Internationalist Group – RIO). Česká sekce RIO převzala hlavní tradice Reva v České republice a hlásí se k jeho vývoji od roku 2000 (RIO, 2010). Původní Revo (skupina

48 Příčinou bylo frakční štěpení v L5I, které vyloučilo několik desítek (zvláště australských) členů. To se projevilo i na čistkách na mezinárodním kongresu Revo v Praze v roce 2006, proti čemuž ovšem převážná většina českých členů vystoupila (Revolution, 2006). Vyloučení členové z L5I pak založili mezinárodní organizaci Permanentní revoluce (PR), která s iRevo (včetně české) spolupracovala.

49 Tato organizace má sekce v německém jazykovém prostoru a podle nepotvrzených informací se zvláště z rakouské sekce objevila i snaha agitovat mezi českými studenty v Rakousku s cílem etablovat českou sekci (Mareš, 2010).

1.2.8 Levý komunismus

Vznik konzistentních proudů levého komunismu byl v České republice především záležitostí první dekády v novém tisíciletí, protože zde chyběly výrazné historické tradice a v devadesátých letech zde tento proud sympatizanty nenašel. Konstituoval se především z osob pohybujících se v anarchistickém spektru pod vlivem agitace zahraničních levých komunistických uskupení a s anarchistickým spektrem též převážně spolupracoval (z tohoto důvodu může být jeho zařazení do komunistického proudu v České republice částečně zavádějící).

Od konce devadesátých let agitovala na území České republiky česky psanými letáky Mezinárodní komunistická skupina (ICG) se sídlem v Belgii. České stránky měla i Marxistická dělnická strana, která vznikla v roce 1990 v Rusku (Marxistická dělnická strana, 2004)[52]. Vliv těchto organizací se projevil i v Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů kapitalismu,[53]který v první polovině dekády působil především ve formě osvětové internetové stránky (Mareš, 2005).

Jak levá komunistická organizace se v České republice v kontextu rozpadu Organizace revolučních anarchistů solidarita v roce 2004 konstituovala malá skupina s názvem -1555 Kolektivně proti kapitálu[54] (Mareš, 2005: 101), která posléze začala užívat pouze název Kolektivně proti kapitálu (KPK). Tvoří jej pouze jednotlivci. Profiluje se především osvětovou činností. Na domácí půdě spolupracuje hlavně s anarchisty, v mezinárodním rámci s Komunistickým hnutím (Mouvement Communiste) (KPK, 2011).

K levému komunismu tenduje i revue *Třídní válka* (TV), která začala (zřejmě pod vlivem násilné revolty v Řecku) působit na internetu v roce 2009 a členové kolektivu kolem ní se měli účastnit i sociálních fór v České republice. Jejím heslem je „Kdo chce mír, musí se připravovat na revoluci. Kdo chce revoluci, musí se připravovat na třídní válku." (TV, 2011).

52 MDS podle svého prohlášení „vstupuje do všech forem zdola vycházejících třídních asociací pracujícího proletariátu (odbory, stávkové výbory, dělnická centra...), které jsou nezbytné, jak Marx poukázal, pro partyzánský boj mezi kapitálem a prací. Zároveň si MDS všímá, že pokud se odbory neukážou ‚jako organizovaná síla, která chce odstranit systém námezdní práce a moci kapitálu' a ‚nevytknou si velký cíl naprosté emancipace' pracující třídy (Marx), zůstávají součástí kapitalistického systému a jejich činnost v tomto případě slouží ke stabilizaci kapitalistického systému a k udržování sociálního smíru" (Marxistická dělnická strana, 2004).

53 Toto uskupení svým názvem evidentně provokativně reagovalo na název oficiální instituce Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu.

54 Číslice -1555 označovala údajně datum první stávky v Egyptě před naším letopočtem.

1.2.9 Nacionálně-bolševické organizace

Nacionální bolševismus nemá v českém prostředí silnou tradici, nicméně silné prvky patriotismu až nacionalismu jsou úzce propojeny s dominantním komunistickým proudem a organizacemi v České republice (včetně KSČM). Proto snahy vytvořit v České republice „autentickou" nacionálně bolševickou organizaci měly doposud jen malý efekt a představují spíše politickou kuriozitu než reálnou politickou sílu.

Na českém území působili až do poloviny prvního dekády třetího tisíciletí pouze dočasně pobývající národní bolševici z postsovětského prostoru[55]. Sympatie k ruskému nacionálnímu bolševismu se začaly objevovat zhruba v polovině desetiletí u jednotlivců v KSM v Brně, zvláště na stránkách časopisu *Zítřek*. To naráželo na odpor vedení KSM i řady členů místní organizace[56].

Výsledkem sporů byl odchod vůdčího představitele těchto tendencí, Jana Ševčíka, který koncem roku 2006 založil Národně bolševickou stranu Československa – (NBS ČS)[57]. Ta se přihlásila ke spojenectví s Národně bolševickou stranou Ruska, do své programatiky však zahrnula i husitské a staroslovanské tradice. Její vůdce ostatně vystupoval i pod jménem Radegast a členové organizace navštěvovali lokality spjaté s pohanskými slovanskými tradicemi.

Organizace si vytvořila základnu několika jednotlivců na Brněnsku. Uspořádala zde několik demonstrací[58] a happeningových akcí. Její členové byli terčem fyzických útoků od příslušníků KSM/SMKČ, Antifašistické akce i Národního odporu. V roce 2010 se NBS ČS přejmenovala na Černobílé, ti přitom zůstali věrní idejím národního bolševismu[59]. Tvoří je pouze několik jednotlivců.

55 Známou se stala především akce dvou příznivců Nacionálně bolševické strany Ruska (jeden z Ukrajiny a druhý z Běloruska), kteří zaútočili rajčaty na tehdejšího generálního tajemníka NATO George Robertsona v průběhu summitu Severoatlantické aliance v Praze v roce 2002 (Mareš, 2004: 30).

56 Dalším problémem byla agitace prostřednictvím erotických fotografií ruských národních bolševiček na stránkách klubu KSM Jiskra, což pražské vedení odsuzovalo (Eichler, 2006).

57 Jednalo se o subjekt, který nikdy nebyl registrovaný jako právnická osoba ve formě politické strany či hnutí nebo občanského sdružení.

58 Jednu z nich navštívili i dva národní bolševici z Lotyšska. Byla pořádána počátkem února 2009 ve spolupráci s brněnskými muslimy kolem Lukáše Lhoťana z organizace Libertas Independent Agency a zaměřena na protest proti pronásledování muslimů v Rusku (NBS ČS, 2009).

59 Černobílí jsou podle vlastních materiálů „organizace usilující o porážku současného společenského systému a nastolení nové civilizace – společnosti svobodných a nezkrotných mužů a žen, žijících v komunách podle mentality, přesvědčení, kultury a životního stylu, které jim vyhovují. Černobílé spojují názory a ideje, ne politické ambice – neusilují o moc pro sebe, ale pro každého jednotlivce. Černobílí působí na celém území bývalého Československa a jemu historicky a kulturně blízkých územích." (Černobílí, 2010: 1)

1.2.10 Organizace nevyprofilovaných komunizujících směrů militantní nové levice

V českém prostředí se občas vyskytují i organizace a jednotlivci, kteří nemají vyhraněné ideologické zázemí ve smyslu přináležitosti ke konkrétním proudům komunistického hnutí, alespoň dílčím způsobem však využívají komunistickou symboliku či identitu, doplňovanou o propagandu militantních forem působení. V České republice se však nejedná o jev, který by nabyl výraznějšího rozsahu.

Na počátku prvního desetiletí 21. století se objevila recesistická skupina Rudý doutnák, která v říjnu 2001 odmontovala koncová světla a jejich úchyty z obrněných transportérů vyslaných Armádou České republiky k ostraze Rádia Svobodná Evropa v Praze. Na tuto skupinu chtěla navázat organizace Revolution against Amerika, která však neuskutečnila žádné akce, nebylo-li jí postříkání jednoho transportéru sprejem 4. prosince 2001 (Mareš, 2004: 32).

Koncem roku 2007 vzbudila mediální pozornost „kauza" České RAF. V e-mailu, který rozeslal nonkonformní básník a umělec Pavel J. Hejátko, byl avizován vznik české pobočky Frakce Rudé armády[60] a vyhrožoval teroristickými akcemi i bojem proti vojákům NATO na českém území v souvislosti s tehdy plánovanou stavbou radarové základny USA v České republice[61].

60 RAF (Rote Armee Fraktion) byla německá ultralevicová teroristická organizace, která ukončila činnost v roce 1998.

61 V prohlášení se doslova uvádělo: „Vznik české frakce německé levicové organizace Rote ArmeeFraktion, se datuje na celkem symbolické (alespoň pro český národ datum) 28. 2. 2005. Nyní tomu je zhruba 2 a půl roku, co tato bohulibá organizace vznikla i na českém území. Jako místo vzniku bylo vybráno město Jihlava, odkud pocházejí i 2 zakládající členové J. Š. a M. D. Oba tito mladí intelektuálové studující své vysoké školy, se rozhodli již nadále jen nečinně nepřihlížet současnému zločinnému politickému a společenskému dění a ve stylu svých německých kolegů, se rozhodli jednat. Okamžitě po seznámení se s jejich aktivitami, jsem následně kontaktoval ještě další similárně smýšlející soudruhy, především pak z Brna, Prahy, Ústí nad Labem a Žďáru nad Sázavou. Po shodě na základních ideových principech, které se však v praxi až tak příliš neliší od původní německé kolegiální strany (s výjimkou několika později jmenovaných bodů), jsme se domluvili na poli a šíři působnosti a rozdělili si své ‚činnostní' (funkční) oblasti. Nyní několik základních pevných a neměnných bodů, které jsou jasně definovány stanovami organizace:

1. Jakýmikoli prostředky, včetně těch lidsky nejdiskutabilnějších (a nejtvrdších) prosazovat a hájit zájmy levice obecně na území České republiky.
2. Nebrat žádné ohledy na předem jasně nedodržené sliby, vyřčené ve chvílích ohrožení života, být nemilosrdní a ve svých zásadách vždy pevní a neoblomní.
3. Z fyzického boje (likvidace), vynechat mladé lidi ve věku do 15ti let života a staré lidi od 65tého roku života (zvláštní rozdílné ustanovení od německé RAF!).
4. Bez milosti likvidovat a se vší tvrdostí postupovat především proti zrádcům a kolaborantům z vlastních řad, s jejichž nasazením a infiltrací od státního aparátu bude třeba stoprocentně počítat.
5. Všemi dostupnými prostředky získávat mládež a sympatizanty z řad umírněné levice ke vstupu do řad RAF.

Hejátko rovněž prohlásil, že jakožto „člen české frakce Rudých brigád jsem připraven fyzicky zklikvidovat jakéhokoli Američana, když to bude zapotřebí... To je však málo!!! Je zapotřebí přijmout nějaké komplexnější opatření, které pomůže ‚eliminovat' oněch 300 milionů těchto zbytečných mutantů" (Hejátko, 2007b)[62].

Touto aktivitou RAF a Hejátka se zabýval Útvar pro odhalování organizovaného zločinu i Bezpečnostní informační služba (Reichl, 2007). Nakonec však Hejátko uvedl, že se v případě jeho domnělého terorismu jednalo o umělecký počin, který měl vyústit v sepsání knihy o této aktivitě a zvyšoval prodej jeho knih (Hejátko, 2007a). Hejátko však i později pokračoval ve vydávání razantních prohlášení kritizujících soudobý režim a společenskou situaci a pohyboval se v prostředí ultralevicových uskupení.

Jako specifickou snahu komunistického prostředí o využití aktivity, která původně s vysokou pravděpodobností komunistický podtext neměla, je možné hodnotit adoraci Akce pochodeň 2003 ze strany komunistů a jejich spojenců. Na stránkách Komunistického svazu mládeže byla propagována vzpomínková akce Komise pro obranu lidských práv (organizace pod vede-

6. Bojovat proti tržnímu kapitalismu, jenž je aplikován v naší bizarní podobě těmi nejpodlejšími a nejhanebnějšími činy a skutky.
7. Při jakémkoli zachycení, či zadržení některého se soudruhů tímto zločinným jurisdikčním systémem a prokázání mu jeho údajné ‚teroristické' činnosti, za cenu nejvyšší nevyzradit nic ze života jak organizace, tak samotných soudruhů.
8. Pokračovat ve sdružování se s ultralevicovými a radikálně levicovými organizacemi a frakcemi, včetně těch anarchotypu – po celém světě. Nejvíce pak s těmi se zaměřením v Evropě.
9. Nemilosrdně vyhladit všechno americké, a to především týkající se obyvatelstva, kultury (?:-), všech vojenských prostředků (zužitkovaných pro vlastní zájmy), znárodnění veškerého celosvětovou krví nabitého kapitálu a využití ostatních zbylých prostředků ve prospěch slovanského lidu.
10. Vyčkávat a časem ve vhodnou chvíli a v patřičné síle udeřit. Zpočátku eliminovat národní zrádce (v současné době vlastním lidem považované vhodnou propagandou šikovně zpracované, jakožto hrdiny), časem pak přejít na všechny jejich rádoby spolupracovníky, kterým jde jen o obsazení českého území a získání co největší politické a ekonomické moci. Smrt všem vykořisťovatelům, včetně těch z vlastních řad!
11. Tyto regule a stanovy jsou závazné pro všechny členy české frakce RAF, a to bez výjimky. Ke dnešnímu dni má česká pobočka RAF 14 věrných členů, jejichž věkový průměr je 30 let. Nejmladšímu je 28 let a nejstaršímu pak 35 let. Z hlediska vzdělání jde ze 40 % o vysokoškolsky vzdělané mladé lidi a ze 60 % o středoškoláky s odborným zaměřením. Sympatie a morální síla organizace se díky charizmatickým členům, jako je například básník a spisovatel Pavel J. Hejátko (který je současně i tiskovým mluvčím a mediálním propagátorem české odnože RAF), stále zvyšuje, což je velmi žádoucí a potřebné, zejména pak z hlediska náboru nových a mladých členů. O tom, že česká pobočka RAF není jen jakousi mediální kulisou či loutkohrou v rukou dětí z řad zlaté mládeže, se bude moci již brzy česká veřejnost přesvědčit na vlastní kůži. Zvláště pak, vznikne-li na českém území ‚skutečně' údajná obranná radarová základna USA." (Hejátko, 2007c).

62 Americké ženy měly být podle Hejátka sterilizovány, děti poslány na výchovu, muži umořeni těžkou fyzickou prací, pouze potomci bývalých otroků měli v klidu dožít (Hejátko, 2007b).

ním Zdeňka Milaty, která spolupracuje s KSM a SMKČ) na aktivisty Akce pochodeň 2003 (Milata, 2003).

Akci pochodeň 2003 zahájil devatenáctiletý Zdeněk Adamec z Humpolce, který předtím působil jako webmaster internetové stránky skupin (zvláště RJ-11 a dalších) tzv. darkerů[63]. Ti chtěli odpojit proud během zasedání NATO v roce 2002 v Praze a Adamec (vystupující pod nickem Sataník) byl proto vyšetřován policií. Dne 6. března 2003 se upálil na Václavském náměstí. Předtím vydal ve formě dopisu na rozloučenou prohlášení, v němž odkazoval na obdobné činy Jana Palacha a Jana Zajíce z roku 1968 a kritizoval soudobou společnost, neekologické jednání lidstva, násilí v médiích, podřizování se policejní kontrole a zákonům. Oceňoval vytváření nezávislých komunit vázaných na systém Linux a požadoval systém „totální demokracie"[64]. V prohlášení zmínil i své životní neúspěchy a na závěr dopisu na rozloučenou uvedl: „Prosím, neudělejte ze mě blázna." (Adamec, 2003)

Na čin Adamce zřejmě navázal sebevraždou upálením 2. dubna 2003 i jedenadvacetiletý Roman Mášl z Prachatic (Milata, 2007) a možná i další osoby. Akce pochodeň vyvolal určitou odezvu ve formě ocenění u širšího spektra alternativních a antisystémových sil, nejenom u komunistů. Adamec navíc sám s vysokou pravděpodobností necítil komunistickou identitu, i když některými postoji se mohl komunismu blížit. Usiloval o určitou egalitářskou ekologicky se chovající společnost vystavěnou na principech přímé demokracie. Podřazování Akce pochodeň 2003 pod komunistický proud však není zcela přesné a správné.

63 Darking se rozvíjel v letech 2000–2003. Darkeři systematicky odpojovali elektrický proud ničením úsečníků vysokého napětí a zajímali je různé efekty spojené s elektrikou (Mareš, 2005: 365).

64 Tento systém definoval následovně: „Dobrým krokem k řešení by bylo zavedení totální demokracie, která by zajistila skutečnou vládu lidu. Jak by to fungovalo? Vláda by měla omezená práva. Pokud by vydala nějaký zákon nebo nařízení, muselo by nejprve projít schválením, ne však hrstky poslanců, ale schvaloval by celý lid. V podstatě by to bylo jako volby nebo schvalování zákonů poslanci. Jako když poslanci schvalují například nový zákon. Prostě zmáčkne příslušné tlačítko ‚ano' nebo ‚ne' a pak se spočítá, pro co hlasovala většina (tento úkol již přebrali počítače a je to otázka pár sekund). Zavést něco podobného v rámci celé republiky by nebyl určitě takový problém. Stačilo by pár místností, které se používají například při volbách vyčlenit jen k takovému účelu. Každý volič, co by přišel, by prostě zmáčkl tlačítko ‚ano' nebo ‚ne', obsluha by uložila do databáze jeho jméno z občanského průkazu (aby nějaký chytrák nemohl volit vícekrát). Počítač by vyhodnotil výsledky během několika minut. Vždyť to známe z voleb, ale tohle by bylo pořád. Samozřejmostí by bylo, že každý občan může protestovat proti něčemu nebo navrhnout např. nový zákon atd. Podal by si žádost na úřad, po schválení by byl přesunut do hlasování, jak už bylo popsáno výše. Celý systém by měl výhodu, že by politika v zemi záležela na všech, a ne už na pár stovkách lidí, kde jsou pro většinu důležité peníze, sláva nebo moc a o lidi se vůbec nezajímají. Už by nehrozila jaderná válka kvůli tomu, že by pár americkým mocipánům ruplo v hlavě, ale vše by záviselo na celém lidstvu. Ale to přeci nechceme, teď se máte dobře, ti, co se nemají, jsou malí páni a co bude po nás, to nikoho nezajímá." (Adamec, 2003)

1.2.1 [illegible]

Jako jistý exkurz lze v této kapitole o komunismu zmínit i uskupení, která se buď z komunistického proudu vydělila a hlásí se k demokratickému socialismu, nebo se vytvořila mimo komunistickou scénu na bázi nemarxistických přístupů, přičemž oba tyto typy uskupení identitárně patří alespoň určitou částí do krajní levice a s některými částmi komunistického spektra spolupracují.

Jak již bylo uvedeno, v českém prostředí nedošlo k úspěšné transformaci komunistické strany na stranu sociálnědemokratického typu a odštěpenecké reformistické subjekty z KSČM zůstaly v devadesátých letech marginální. Levý blok (LB) se sice 21. června 1997 sloučil se Stranou demokratické levice (SDL) a jejich společná strana se dne 13. prosince 1997 přejmenovala na Stranu demokratického socialismu (SDS), ta však zůstávala na počátku první dekády nového století bezvýznamným subjektem stranického spektra (v roce 1998 neuspěl návrh bývalého předsedy Vasila Mohority na zrušení strany) (Fiala, Mareš, Pšeja, 2005: 1428).

V čele SDS působil do roku 2001 Jiří Hudeček, kterého vystřídal Milan Neubert. Volební zisky strany byly ve všech typech voleb zanedbatelné, takže se její členové nedostali do významnějších funkcí[65]. Posílení vlivu nenapomohla ani spolupráce s KSČM, která od roku 2004 umožňuje členům SDS kandidaturu na (spíše nevolitelných) místech kandidátek. Strana má asi dvěstě členů. Výraznější dopady má ideové působení Milana Neuberta a Jiřího Hudečka v levicových intelektuálních kruzích a think-tancích (Holubec, 2004: 174–175). Viditelným aspektem činnosti SDS je její členství ve Straně evropské levice (PEL), kde má jako jediná z České republiky plnoprávný statut členství. V roce 2007 uspořádala SDS ve dnech 23.–25. listopadu s podporou KSČM druhý sjezd PEL v historii tohoto evropského subjektu (SDS, 2007).

Další neomarxistická uskupení demokratického socialismu působí na nestranické bázi. Mezi nimi má zřejmě největší význam Socialistický kruh (SOK). Sdružení pro levicovou teorii, které založil v roce 2003 Milan Hauser (Hauser, 2003). SOK se definuje jako: „občanské sdružení rozvíjející levicové myšlení a umění jako prostředek hledání alternativ k současnému ekonomickému, politickému a ideologickému systému. SOK se snaží propojovat filosofii, sociologii, politologii, ekonomii, umění a usiluje o všestranné vzdělávání. Pokouší se oživit myšlenku socialismu jako svobodné a spravedlivé společnosti navzdory její diskreditaci minulým režimem" (SOK, 2009). SOK se

65 Jedinou výjimkou bylo působení Vladimíra Farany ve funkci starosty Orlové v letech 2002–2006 (Holubec, 2010: 175).

zapojil i do iniciativy Ne základnám. Dílčí vliv má neomarxismus i v iniciativě Pro-Alt, která však má širší profil (viz podkapitolu o strategii).

1.3 Strategie

1.3.1 Základní rysy a determinanty strategie

Strategie jednotlivých subjektů komunistického hnutí v průběhu první dekády 21. století především pokračovala v základních trendech z předchozího období, přičemž dílčí inovace v České republice přinesla hlavně transnacionální difuze některých nových prvků. Strategie komunistického hnutí reagovala i na vývoj komunikačních technologií, kterým se především na poli internetu flexibilně přizpůsobovalo. Vzájemný vliv lze vypozorovat i ve vývoji domácí politické kultury a v internacionalizaci a evropeizaci. Skutečně nové či přelomové změny do strategie či taktiky však komunisté v České republice ani v globálním rámci nevnesli, spíše se – což ostatně odpovídá i dogmatickému sebepojetí řady z nich – snažili o aplikaci tradičních forem na aktuální politickou situaci.

1.3.2 Koalice, aliance a společné platformy

Subjekty krajní levice se snažily maximalizovat svůj zisk a vliv. Mantinely pro jejich působení vytvářel rezervovaný až odmítavý postoj většiny politického spektra vůči nim. Hledání strategických i taktických spojenců pro spolupráci determinovalo z hlediska hlavního subjektu krajní levice – kterým byla KSČM – bohumínské usnesení ČSSD a antikomunistické naladění velké části pravice. Průlom z izolace na celostátní úrovni byl pouze dočasný (nejvíce se projevil v závěrečném období Paroubkovy vlády a v období první prezidentské volby a následnou „chápavou tolerancí" mezi velkou částí komunistů a prezidentem Klausem v zahraničně-politických otázkách) (Roháč z Dubé, 2006). KSČM však byla již několikrát přizvána do důležitých politických debat o zásadních zákonech a reformách a dokázala zde prosazovat svoje zájmy. Rovněž na regionální (od roku 2008) a komunální úrovni však již KSČM byla schopna hrát důležitou roli při vyjednávání o koalicích.

Na krajní levici však nevznikla stabilní a konzistentní široká struktura pro spolupráci. Snahy o vytvoření širších levicových fór měly pouze dočasný efekt. Nikdy nezahrnovaly celou levici, i když v závěru dekády se podařilo některé dočasné relativně široké platformy uskutečnit. V devadesátých letech

se nevytvořila obdoba Levého bloku z roku 1992, protože KSČM vzhledem ke své síle nepotřebovala „maskovat" svoji dominanci podřazením pod širší koalici s matoucím názvem a marginálními partnery (navíc, jak již bylo uvedeno, se na kandidátky KSČM dostali bez výraznějšího efektu členové SDS).

Hlavní z těchto relevantních platforem se vytvářely mezi sociální demokracií, marxisty, částí reformních komunistů a trockistů[66]. Doposud spíše intelektuálsky zaměřenou aktivitou zasahující omezený počet levicových aktivistů byly Konference levicové jednoty (KOLEJE), i když mohou předznamenat vztahy části politické elity z levicového prostředí. Účastnili se jich komunisté (ne však dogmatici), radikální sociální demokraté i demokratičtí socialisté.

Na 12. konferenci levicové jednoty v listopadu 2010 vyzval předseda KSČM Vojtěch Filip k vytvoření formalizovaného Spojenectví práce a solidarity (SPS) a tento požadavek odůvodnil následovně: „Docházíme k závěru, že roztříštěná obrana jednotlivými politickými a společenskými organizacemi je nedostatečná, že je třeba obranu koncipovat a následně i vést koordinovaným způsobem. Proto dnes vyzýváme k vytvoření Spojenectví Práce a Solidarity, k široké akční spolupráci a k hlouběji pojaté diskusi o společných cílech bez apriorního vylučování jiných vedeného z pozic antikomunismu, nebo naopak pozic falešné levicové principiálnosti" (Filip, 2010). Tento apel však doposud nenašel odezvu.

Výraznější platforma, zatím však rovněž bez zřetelného dopadu na spolupráci dominantních subjektů, se vytvořila na platformě antiglobalizačního hnutí, které se prostupně prolnulo s protiválečným hnutím a s hnutím proti dopadům ekonomické krize. Již na počátku první dekády lze v části antiglobalizačních aktivit – které v podstatě v České republice nikdy netvořily homogenní celek – spatřovat vydělení komunistického proudu spolupracujícího s trockisty a s částí reformních komunistů, což se projevilo zvláště na již zmíněné demonstraci 23. září 2001 v Praze.

V roce 2001 se též uskutečnilo první globální sociální fórum v PortoAlegre, které mělo vytvořit strukturu pro celé antiglobalizační hnutí. Následně byly iniciovány další globální fóra i regionální a národní fóra. Nicméně vnitřní heterogenita antiglobalizačního (či též alterglobalizačního, jak se jeho část začala nazývat) hnutí způsobila, že koncept sociálních fór začal být kritizován

66 Platformy spolupráce mezi dogmatiky stalinského ražení a částí neokomunistů, zahájené v devadesátých letech na konventech komunistů, postupně ztratily svůj význam. Naopak již v roce 2002 byl ze strany Štěpánovy KSČ kritizován list *Dialog – otázky, odpovědi*, který v organizaci konventů hrál důležitou roli, za to, že na jeho stránkách byla ve volbách podporována KSČM a nebylo zde zohledněno stanovisko KSČ nejít k volbám (Bar – Hvězda severu, 2002). Stabilní spolupráce mezi dogmatiky a částí neokomunistů se odehrávala především v rámci mládežnických organizací, komunisticko-národoveckých organizací a struktur spolupráce se stávajícími komunistickými režimy.

a vznikala i různá partikulární fóra dle ideové orientace (Backes – Moreau, 2008: 598).

Mladí komunisté i trockisté z České republiky se společně zúčastnili prvních dvou evropských sociálních fór ve Florencii (2002) a Paříži (2003). Byla uskutečňována i další spolupráce v oblasti protiválečné a protikapitalistické politiky. Na tomto základě pak byl v lednu 2004 iniciován i vznik Iniciativy za sociální fóra (ISF) v České republice, které dne 20. března 2004 uspořádalo demonstraci v rámci „Dne proti válce a okupaci Iráku", vyhlášeném účastníky II. Evropského sociálního fóra (MVČR, 2005: 7).

ISF následně uspořádala ve dnech 25.–28. září 2004 v Praze první České sociální fórum pod tradičním heslem sociálních fór „Jiný svět je možný"[67]. ČSF předznamenalo i hojnou účast českých účastníků na III. ESF v Londýně (MVČR, 2005: 7). O rok později se v České republice uskutečnilo skromnější Revolt fórum, i když s podobným složením účastníků (Prokeš, 2005).

Poté se česká krajní levice zúčastňovala především fór v zahraničí. Další České sociální fórum bylo uspořádáno až ve dnech 29.–30. ledna 2010, a to v Praze, v Brně a v Ústí nad Labem. Dne 20. září 2010 pak ČSF zorganizovalo v Praze seminář v rámci Evropského dne akce proti finančním škrtů (vyhlášeného Evropskou odborovou konfederací)[68]. ČSF tak dokázalo vytvořit platformu pro spolupráci širšího levicového spektra – od trockistů přes

67 V tiskovém prohlášení organizátorů bylo mj. uvedeno: „Zúčastnily se zde známé osoby jako sociolog a publicista Jan Keller, lidskoprávní aktivista a redaktor *Práva* Petr Uhl, místopředseda Českomoravské komory odborových svazů Zdeněk Málek, poslanec a bývalý předseda Valného shromáždění OSN Jan Kavan, místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Vojtěch Filip, poslanci Jiří Dolejš a Václav Exner, ale také známí představitelé anarchistických hnutí Ondřej Slačálek a Matěj Pálka, ekologický aktivista Petr Štěpánek, předseda SDS Milan Neubert, redaktor Britských listů Štěpán Kotrba a další. Semináře ke konkrétním problémům s dalšími osobnostmi zorganizovaly např. Sdružení nájemníků, iniciativa SOS student, mládežnická levicová a křesťanská sdružení. Kulturní program zahrnoval street technoparty v Dejvicích, rockový koncert v klubu Delta i kubánský večer, jehož se zúčastnila také chargé d'affaires Kuby Aymée Hernández. Na závěr se v úterý uskutečnilo shromáždění sociálních hnutí, které mělo za cíl přeměnit proběhlé diskuse v akci a shodnout se na výzvě k aktivitám namířeným právě proti válce, neoliberalismu či rasismu. České sociální fórum vytvořilo prostor pro mnohostranný dialog parlamentní i mimoparlamentní politiky i pro alternativní kultury. Za velký klad organizátoři považují účast členů hned čtyř politických stran – od vládní ČSSD, přes opoziční KSČM až po mimoparlamentní Stranu zelených a Stranu demokratického socialismu." (ISF, 2004)

68 Podle programu se na něm měli vystoupit Marek Hrubec (ČSF), Mirek Prokeš (ČSF), filozof Erazim Kohák, Tereza Stöckelová (ProAlt), Jan Májíček (Ne základnám), Jan Černý (Masarykova demokratická akademie), Michael Hauser (SOK), Václav Klusák (MSD), Jaroslav Juryšek (Rada mladých ČMKOS), Tomáš Tožička (SocialWatch), Ilona Švihlíková (Alternativa zdola), Zuzana Uhde (SOÚ), Linda Sokačová (Gender Studies, o.p.s.), Martin Mikula (NAL), Ondřej Slačálek (Freedom not Fear), Michaela Pixová (Praguewatch, o.s.), Jiří Silný (Ekumenická akademie), Milan Taraba (Sdružení pro ochranu nájemníků), Anna Šabatová (Český helsinský výbor) a Petr Kužvart (Iniciativa za společenskou změnu). (ČSF, 2010b)

reformní komunisty, neomarxisty, radikální sociální demokraty a odboráře až po nové, doposud nevyprofilované protivládní iniciativy, jako je Proalt[69].

Platformou pro začlenění se do širšího spektra se pro různé směry a organizace komunismu stalo i hnutí proti radarové základně v České republice, které se kulminovalo v letech 2006–2009. Přítomnost komunistů však vedla i ke kontroverzím – na jedné straně byli od ostatních složek hnutí upozaďováni a například vyzíváni k tomu, aby neužívali svoji symboliku (protože to sloužilo odpůrcům iniciativy Ne základnám k diskreditaci). Na druhou stranu však komunisté vnímali kriticky to, že jako KSČM nevyužívá v rámci protiradarového hnutí svůj potenciál (Tůma, 2008).

Další platformy se vytvářely na poli antifašismu a antirasismu, nicméně i když se zde sice komunisté (včetně trockistů[70]) snažili být aktivní, neměly jejich snahy dopad na stabilní a efektivní spojenectví s dalšími organizacemi. Na poli antifašismu jsou aktivní především anarchisté a středoví liberálové, přičemž oba tyto směry na spolupráci s komunisty nahlížejí negativně a na svých akcích je odmítají. Na lokální úrovni se naopak objevil i odmítavý postoj zastupitele za KSČM k anarchistické Antifě[71]. Mladí komunisté z KSM/SMKČ dokázali navázat spolupráci s Romy s Kamas te dživel!, jinak jsou společné projekty komunistů a Romů spíše virtuální záležitostí (což platí pro Socialistko Tajsa i Rumungero Communismo).

1.3.3 Volební, mediální a osvětové strategie

Pokud se podíváme na samostatnou strategii směřující k maximalizaci vlivu, u KSČM jako dominantní složky krajní levice byl kladen důraz na stranickopolitickou činnost a na volební úspěchy. KSČM se ovšem držela orientace na tradiční členskou a voličskou základnu. Platilo to i pro politický marketing. Dílčí výjimku představovaly volby v roce 2006. Do té doby byly komunistické kampaně, jak uvádí politoložka Anna Matušková: „převážně tradiční (a příliš se vzájemně neodlišovaly). Kampaně organizovali členové

69 V srpnu 2010 vznikla Iniciativa Pro kritiku reforem a na podporu Alternativ, vystupující zpravidla pod zkratkou ProAlt. Jejím primárním cílem byl odpor proti reformám prosazovaným pravicovou vládou premiéra Nečase, iniciativa se však stala i širší platformou pro spolupráci levicových intelektuálů, odborů, nevládních organizací apod. ProAlt deklaroval, že se nechce stát politickou stranou (ProAlt, 2010), na jeho bázi by se však určitá levicová stranická struktura měla šanci vytvořit, přičemž by mohla zasahovat do různých oblastí a směrů levice (včetně krajní levice), zeleného i středově-liberálního hnutí.

70 A v rámci Studentů proti rasismu spolupracovali trockisté i s mladými sociálními demokraty.

71 Konkrétně se jedná o plzeňského zastupitele Ladislava Valentu, který v roce 2008 protestoval proti tomu, že na demonstraci před plzeňskou synagogou proti neonacistickému pochodu bylo umožněno vystoupit Antifě, která propaguje násilí (Antifa, 2008).

a podporovatelé strany s cílem prosazovat a propagovat politický program, který striktně vycházel z ideologie, jež strana dlouhodobě a bez výrazných změn prezentuje" (Matušková, 2010a: 119–120). V roce 2006 však KSČ zařadila do své kampaně nové prvky v komunikaci v oblasti vizuální propagace (Matušková, 2010a: 119).

KSČM v roce 2006 spolupracovala s volební agenturou (podle Matuškové se jednalo o českou pobočku mezinárodní agentury Oglivy), která ve spolupráci s Oddělením pro přípravu voleb KSČM připravila a realizovala masivní billboardovou kampaň (na úkor klasických mítinků) (Matušková, 2010a: 123). Cílem bylo expandovat mimo tradiční základnu. To se ovšem nezdařilo. V roce 2010 kampaň připravovalo oddělení KSČM pro volby, vsazeno bylo na „voličské mítinky a kontaktní kampaň, celodenní akce byly organizovány zejména v krajských městech. Větší prostor v kampani dostal i internet a začala být používána kontextová reklama a reklamní bannery" (Matušková, 2010b: 112). I tato kampaň však nevedla k posílení zisků strany.

K dosažení standardních zisků strana v zásadě nemusela přicházet s novinkami. Stranický život vykazoval disciplinovanost a pravidelnost, i když v některých místních organizacích byl věkový průměr členské základny již vysoký a zajistit jejich řádný chod bylo obtížné[72]. Pro členskou základnu a tvrdé voličské jádro sympatizantů strany byly důležité i velké vlastní manifestace, které byly členskou základnou chápány jako sváteční událost. Každoročně jim dominovala manifestace v Praze, uskutečňovaná většinou na Letenské pláni (pokud nebylo na toto místo předtím oznámeno shromáždění antikomunistickými aktivisty). Velké prvomájové komunistické demonstrace KSČM organizovala i v dalších městech. Díky protestům antikomunistů se jim dostávalo i značné mediální pozornosti, tato pozornost však nebyla strategickým cílem strany[73].

Prvomájové demonstrace ovšem nebyly jedinými velkými veřejnými setkání členů strany a jejich sympatizantů. Komunisté se pravidelně scházeli i na slavnostech *Haló novin* či na setkáních na Kunětické hoře nebo na setkáních česko-slovenské vzájemnosti na Česko-slovenském pomezí. Na těchto demonstracích zpravidla vystoupili straničtí představitelé s projevy

72 Vyplývá to např. z Informace výboru místní organizace KSČM v Kohoutovicích a Žebětíně z roku 2011, v níž se uvádí: „Pro další období je v usnesení hodnotící členské schůze kladen důraz především na soustavnou práci ve stranických skupinách, na trvalý kontakt se členy, kteří se stranických schůzí nemohou zúčastňovat a také na práci s našimi příznivci, která bude především z důvodu trvalých změn v členské základně stále více potřebná." (Výbor MO KSČM v Kohoutovicích a Žebětíně, 2011)

73 Zřejmě nejznámější případ se stal v roce 2005, kdy shromáždění KSČM narušoval Jiří Šinágl, kterého tehdejší předseda KSČM nazval primitivem (v roce 2008 po několikaletém civilním soudním procesu nařídil soud Grebeníčkovi, aby se za to Šináglovi omluvil) (Ovčáček, Lang, 2010).

určenými pro tradiční základnu. Infostánky a kolportéry se na nich často představovali i stoupenci dogmatičtějších uskupení (např. Dialogu) či různých satelitních organizací. Politika však nebyla jedinou náplní, byl zde přítomný kulturní rozměr i prodej běžného komerčního zboží.

Subjekty konkurující v rámci krajní levice KSČM se rovněž snažily působit na stranickopolitické úrovni, nicméně jejich pozice zde byla determinována omezenou členskou základnou i jejich finanční situací. Jak již bylo uvedeno, část dogmatických uskupení se snažila agitovat na komunistických akcích, obdobně se chovaly i některé reformistické subjekty. Vznikající trockistická NAL využila entristické taktiky a zapojila se od vzniku Nečasovy vlády do hnutí proti vládním reformám. Jinak menší stranické či kvazistranické subjekty – zvláště dogmatické – získávaly pozornost především různými excesivními prohlášeními, což platí například pro aktivity Zifčákovy skupiny (Mareš, 2005: 97).

Pokud se týká mediální strategie, s vlastními prostředky ji mohla nejvýrazněji uskutečňovat opět především KSČM. Jako jediná z českých politických stran vydávala – prostřednictvím a. s. Futura – vlastní deník *Haló noviny*. Jeho vliv se však projevuje především ve vztahu k vlastní voličské základně[74]. V průběhu první dekády zanikl samostatně vydávaný týdeník *Naše pravda*, který se v pozměněné podobě stal přílohou *Haló novin*. Kromě toho vycházely i různé občasníky regionálních a místních organizací KSČM (např. *Echo v Brně*).

KSČM si přitom dlouhodobě stěžuje na údajnou diskriminaci v hlavních masmédiích, především ve veřejnoprávní televizi. Například její místopředseda Leo Luzar si v roce 2009 v otevřeném dopise stěžoval na to, že KSČM je v České televizi (ČT) diskreditována a diskriminována, přičemž mimo jiné kritizoval skutečnost, že *Haló noviny* nejsou citovány v přehledu tisku v ranním studiu ČT. Podle ČT však KSČM dostávala ve veřejnoprávní televizi vyvážený prostor (Chalupská, 2009).

Ostatní komunistické politické strany a další uskupení sice disponovaly vlastními médii, jako byly tištěné občasníky, a především internetové stránky (a v závěru dekády i facebookové skupiny), těmi však byly schopny oslovovat zejména užší segmenty populace, tedy vlastní členy a sympatizanty (stránku či skupinu je třeba si vyhledat). Omezený dopad má i vylepování

74 Vyplývá to např. z průzkumu Klubu sociologů a psychologů při KSČM, který v roce 2004 zjistil, že „trvá nadále podstatný rozdíl ve čtení *Haló novin* mezi členy a nečleny KSČM. *Haló noviny* jsou novinami členů KSČM a starší generace, mají málo čtenářů z řad mladé generace, nestraníků, dělníků a obyvatel malých obcí... Haló noviny mají převažující část občanských čtenářů" (Vacek, 2004: 56). Je přitom zajímavé, že čtenost *Haló novin* klesala i mezi členy KSČM, a to např. na úkor Práva (které je druhým nejčtenějším deníkem mezi členy KSČM) (Vacek, 2004: 56–57).

letáků a nálepek (uskutečňované např. ze strany KSM/SMKČ či některými trockistickými skupinami).

Komunistické organizace uskutečňovaly i osvětovou činnost, například formou vydávání odborné literatury. Již byl zmíněn vliv nakladatelství Orego mezi dogmatickými komunisty, řadu brožurek vydaly i další dogmatické či trockistické organizace, ale kupříkladu také neomarxistické skupiny (Hauser, 2007). Pořádány byly i odborné přednášky, konference a semináře[75] (strategická a ideová diskuse vztahující se ke krajní levici byla přítomna i na sociálních fórech – viz výše).

1.3.4 Konfrontační a násilné strategie

Převážná část krajní levice rétoricky usiluje o konfrontaci se systémem, dogmatické směry komunismu pak lpí i na třídním boji a koncepci násilné revoluce. V reálném působení v průběhu první dekády 21. století však komunisté strategicky nebyli schopni iniciovat ani masové stávky, masové násilí, a až na výjimky (navíc s nejednoznačným výsledkem) ani přímé konfrontace pravicových extremistů. „Lidové tribunály" slibované dogmatickými marxisty-leninisty (viz výše) tak nemohly být uvedeny do praxe.

Antiglobalizační násilí bylo analyzováno hlavně v trockistickém spektru, kde bylo kritizováno živelné násilí anarchistického Černého bloku a propagováno organizované sebeobranné násilí vůči policii, nicméně sami trockisté je v České republice nebyli nikdy schopni realizovat. Z hlediska vlastních dogmat byl komunisty odmítán i individuální terorismus (Mareš, 2005: 100).

Avizované pokusy o systematický terorismus z řad militantů spadaly spíše do oblasti politických kuriozit, reálně uskutečněná bombová kampaň Vladimíra Štěpánka zase obsahovala silné prvky psychopatologického terorismu (Mareš, 2005: 99). V části komunistického spektra – především dogmatických marxistů-leninistů se objevily prvky propagace zahraničních teroristických a guerillových skupin – například Kurdské strany pracujících nebo Komunistické strany Indie (maoistické) (ČRTA, 2009). Oceňovány byly i revolty v Řecku nebo v arabském světě (TV, 2011). Stabilní podporu většiny komunistického spektra má palestinský ozbrojený boj proti Izraeli. Nejasné jsou informace o tom, zda Zifčákova skupina vyslala živé štíty do konfliktu v Iráku v roce 2003 (Mareš, 2005: 126).

75 Pro KSČM mají význam zvláště tzv. Vratimovské semináře, které se konají každoročně již od roku 1992. Důvody pro tento seminář objasnil v roce 2002 Karel Klimša následovně: „Strana, která má před sebou velké úkoly, ambice a cíle, musí umět svému funkcionářskému aktivu pravidelně zprostředkovat potřebné informace, fakta a argumenty na vysoce kvalitní úrovni. Bez teorie z účinné propagandy by strana zůstala němá." (Klimša, 2001: 17)

1.4 Programový a ideologický vývoj

V základních aspektech zůstala ideologie jednotlivých směrů komunismu nezměněná a velká část komunistů o její změny v kontextu vlastního sebepojetí ani neusilovala. Jednotlivé směry tradičního komunismu se držely svých dogmat. Dílčí inovace se objevily v rámci převzetí myšlenek neomarxistických myslitelů anti(alter)globalizačního hnutí, ale v zásadě se spíše jednalo o využití tradičních přístupů v novém politickém prostředí (Backes, Moreau, 2008: 599). V českém intelektuálním neomarxistickém prostředí se začal projevovat vliv slovinského filozofa Slavoje Žižka, nicméně o zásadní změnu v přístupu ke společenskopolitické realitě se ani v tomto případě nejedná.

Programový vývoj komunistického hnutí v České republice byl určován jednak identitou a tradicemi tohoto politického proudu (resp. jeho jednotlivých subvariant), vývojem globální politické situace i aktuálními domácími tématy, respektive vymezováním se vůči politickým soupeřům. Hlavní témata přitom byla vlastní celému komunistickému hnutí, v rámci některých však docházelo ke střetům mezi jednotlivými proudy.

Komunistické hnutí principiálně bránilo svoji existenci a identitu proti antikomunismu, který se ve společnosti a politice poměrně silně projevoval, na druhou stranu však nebyl schopen uskutečnit výraznější antikomunistické represe (viz další kapitolu), s vysokou pravděpodobností však přispěl také k dílčí izolaci a ostrakizaci komunistů i ze strany jejich potenciálních příznivců.

KSČM jakožto dominantní síla hnutí se snažila na svoji členskou základnu působit ve smyslu ospravedlňování jejich životopisů a navenek se prezentovat jako zkušená politická strana, která se poučila z dílčích chyb a nyní je schopna věrohodně řídit stát, mimo jiné proto, že na rozdíl od ostatních stran není zatažena do afér. Ve volebním programu z úspěšných voleb v roce 2002 KSČM uváděla: „Vhozením volebního lístku KSČM hlasujete pro ekonomický rozvoj, sociální spravedlnost, jistoty, demokracii a svobodu, šťastnou rodinu a bezpečný svět. Zárukami našeho programu jsou:

- dobré zkušenosti občanů z konkrétní činnosti členů a sympatizantů KSČM;
- solidnost a odbornost poslanců, senátorů a zastupitelů zvolených za KSČM;
- nezadluženost KSČM;
- žádné hospodářské ani politické aféry.

KSČM se důsledně poučila z minulosti a důsledně se rozešla s negativními praktikami bývalé KSČ." (KSČM, 2002: 16)